

INFORMÁTOR

SLOVENSKEJ ARCHEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV

XIV/2003/1

NITRA

OBSAH: Dôležité informácie... • Prehľad činnosti a hospodárenia... • Návrh plánu činnosti... • Transformácia NAT... • Spoločensko vedecké podujatia • Výstavy • Z činnosti múzeí • Spomínáme • Jubilanti • Nové publikácie • Upozornenie • Redakčná výzva

DÔLEŽITÉ INFORMÁCIE

Zjazd slovenských archeológov 2003 a Valné zhromaždenie Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV

Výbor SAS pri SAV oznamuje svojim členom a všetkým záujemcom o archeológiu, že uvedené podujatie sa uskutoční v dňoch 23.-24. apríla 2003 v prednáškovej sále Slovenskej akadémie vied v Nitre, na Akademickej ulici č. 2 (bližšie informácie v priloženej pozvánke).

Súčasťou Valného zhromaždenia budú podľa platných stanov - po uplynutí štvorročného funkčného obdobia - aj voľby nového predsedu a členov výboru. Vo voľbách nemôžu kandidovať tie osoby, ktoré uvedené funkcie zastávali dve volebné obdobia za sebou. V súčasnosti sa to týka: PhDr. Jána Hunku, CSc., PhDr. Kláry Kuzmovej, CSc., PhDr. Jozefa Labudu, CSc., PhDr. Marty Mácelovej a PhDr. Jána Rajtára, CSc. V záujme ďalšej úspešnej činnosti Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV preto vyzývame všetkých členov, aby sa aktívne podieľali na zostavovaní kandidátky a svoje návrhy na kandidátov predkladali ústne (osobne, telefonicky) alebo písomne (osobne, poštou, faxom, e-mailom) na adrese Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV, Akademická 2, 949 21 Nitra, Tel.: 037/7335738-41; Fax: 037/7335618; E-mail: Klara.Kuzmova@savba.sk. Vaše doplňujúce návrhy môžete predložiť aj priamo na Valnom zhromaždení.

Prehľad činnosti a hospodárenia SAS pri SAV v roku 2002

Akcia	príspevok SAS	dotácia SAV
1. Zjazd slovenských archeológov 2002	1000,-	10.000,-
2. Stretnutie východoslovenských archeológov	1000,-	4.000,-
3. Kolokvium „História skla“	300,-	3.000,-
4. Stretnutie archeológov prihraničných oblastí	-	5.000,-
5. Biritualita v pravekom vývoji Slovenska	1.040,-	8.000,-
6. Popolnicové polia a doba halštatská	-	4.000,-
7. Informátor SAS (2 čísla)	1.200,-	10.000,-
8. Biografia slovenskej archeológie	9.000,-	4.000,-
9. Register AVANSu	-	5.000,-
10. Odmena tajomníka	6.000,-	-
11. Odmena hospodára	6.000,-	-
12. Odmena knihovníka	1.000,-	-
13. Prevádzkové náklady	7.813,51	13.000,-
Spolu	34.353,51	66.000,-

Naša spoločnosť má z predchádzajúcich rokov účelovo viazané prostriedky na depozitnom účte v hodnote 11.757,10 Sk. Tieto prostriedky sú určené na tlač Bibliografie slovenskej archeológie, ktorá je rozpracovaná.

Návrh plánu činnosti a rozpočtu na rok 2003

Akcia	Príspevok SAS	Dotácia SAV (v tis. Sk)
1. Zjazd slovenských archeológov 2003 a Valné zhromaždenie SAS 23.-24.4.2003, Nitra (spoluorg.: Archeologický ústav SAV)	1,0	10,0
2. Kolokvium „História skla 2002“ september 2003, Nitra (spoluorg.: Slovenská sklárska spol. Mestské múzeum v Bratislave)	1,0	9,0
3. Sympóziu „Antické zbierky v stred. Európe“ 20.-22.11.2003, Modra-Harmónia (spoluorg.: Trnavská univerzita v Trnave Rakúsky ústav, Bratislava)	1,0	9,0
4. Seminár „Osídlenie v dobe rímskej v sev. časti Bratislavy“ október, Bratislava (spoluorg.: SNM - Arch. múzeum)	1,0	3,0
5. Stretnutie východoslov. archeológov október, Humenné	1,0	4,0
6. Sympóziu „Vypovedacia hodnota hrobového inventára“ november, Nitra (spoluorg.: Archeologický ústav SAV)	1,0	5,0
7. Kolokvium „Kult a mágia“ 29.1.2003, Bratislava	0,4	-
8. Informátor SAS (2 čísla) (spolu s Archeologickým ústavom SAV)	1,0	10,0
9. Bibliografia slov. arch. 95/96 (spolu s Archeologickým ústavom SAV)	1,0	5,0
10. Odmena tajomníka	6,0	0,0
11. Odmena hospodára	6,0	0,0
12. Odmena knihovníka	1,0	0,0
13. Prevádzkové náklady	10,0	17,0
Spolu	31,4	72,0

Nový zákon o nadáciách č. 34/2002 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. marca 2002, prinútil správnu radu Nadácie Antona Točíka (ďalej NAT) pretransformovať nadáciu na občianske združenie (ide už o tretiu transformáciu od vzniku NAT). Hlavnou príčinou tejto zmeny bola zákonná povinnosť vytvoriť nadačné imanie v sume 200 000.- Sk, ktorú by nadácia už nikdy nemohla použiť, pretože ide o majetok umŕtvený „na veky“. Podľa nového zákona nadačné imanie môžu tvoriť len finančné prostriedky, nie iný druh majetku, ako to bolo doteraz (NAT vytvárala istinu aj pomocou knižného fondu). Okrem toho nový zákon vyžaduje audit ročnej účtovej závierky, čo pre NAT predstavovalo príliš vysokú finančnú čiastku.

K rozhodnutiu o transformácii NAT na občianske združenie došlo na zasadnutí správnej rady dňa 7. 11. 2002. Správna rada vtedy rozhodla o názve združenia SPOLOČNOSŤ ANTONA TOČÍKA (ďalej SAT). Z poverenia správnej rady boli k vykonaniu všetkých potrebných transformačných náležitostí poverení prof. dr. Jozef Vladár, DrSc., dr. Ján Rajtár, CSc. a dr. Eva Kolníková, DrSc. Ministerstvo vnútra potvrdilo nový štatút Spoločnosti Antona Točíka a zaregistrovalo ju ku dňu 4. 12. 2002 pod číslom VVS/I-900/90-20658. Zároveň realizovalo výmaz Nadácie Antona Točíka z registra nadácií k 4. 12. 2002.

Správna rada Spoločnosti Antona Točíka je pokračovateľkou Nadácie Antona Točíka, čo potvrdil aj Štatistický úrad Slovenskej republiky ponechaním identifikačného čísla 35590742 a Daňový úrad v Nitre vydaním osvedčenia o registrácii s tým istým číslom. Nezmenil sa cieľ jej činnosti – finančná podpora zverejňovania výsledkov archeologického a numizmatického výskumu na Slovensku.

Nateraz došlo len k minimálnym zmenám v zložení orgánov Spoločnosti Antona Točíka. **Predsedenstvo správnej rady** predstavujú: univ. prof. PhDr. Jozef Vladár, DrSc., predseda, PhDr. Ján Rajtár, CSc., podpredseda a PhDr. Eva Kolníková, DrSc., tajomníčka a štatutárna zástupkyňa.

Členmi správnej rady sú: PhDr. Darina Bialeková, CSc., PhDr. Marta Mácelová, PhDr. Gabriel Nevizánsky, CSc., Ing. Anna Točíková, doc. RNDr. Mária Vondráková, CSc. a čestný člen univ. prof. PhDr. Ján Lichardus, DrSc. h. c.

Členmi dozornej rady sú: univ. prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc., PhDr. Ján Hunka, CSc., PhDr. Margaréta Musilová.

Pre všetkých záujemcov je k dispozícii (u E. Kolníkovej) nový štatút SAT, zásady hospodárenia a zásady poskytovania finančnej podpory pri zverejňovaní výsledkov archeologického a numizmatického výskumu na Slovensku.

Nadácia Antona Točíka

Účtová uzávierka 2002 a vyhodnotenie základných údajov

Správna rada SAT predložila Ministerstvu vnútra správu o činnosti NAT v roku 2002, výkaz príjmov a výdavkov a vyhodnotenie základných údajov účtovej závierky 2002. Tieto údaje je povinná zverejniť, čo pravidelne vykonáva na stránkach Informátora Slovenskej archeologickej spoločnosti a na vývesnej tabuli Archeologického ústavu SAV.

Majetok Nadácie Antona Točíka v roku 2002 dosiahol sumu 601 569,68 Sk, z čoho finančný majetok predstavuje čiastka 406 079,68 a knižný majetok 195 490.- Sk.

Príjmy NAT v roku 2002 v celkovej sume 49 465,10 Sk predstavovali dary jednotlivcov (9 000.- Sk, zoznam na konci účtovej závierky), 1% dane z príjmov fyzických osôb (12 649.- Sk), zisk z predaja kníh (16 230.- Sk) a úroky z vkladov v peňažných ústavoch (11 286,10 Sk). Správna rada SAT súhlasila, aby sa vytvoril samostatný depozit príjmov z predaja zborníka SKLO (organizátorka dr. Danica Staššiková), ktorý bude slúžiť na vydanie ďalších ročníkov (300.- Sk).

Výdavky NAT v roku 2002 predstavovali spolu 91 303,80 Sk, z čoho sa na správu použilo 7 255,80 Sk (rozpis v účtovej závierke), ostatné prostriedky sa použili na účel NAT, a to na vydanie Slovenskej numizmatiky 16 – 79 579,30 Sk). Správna rada súhlasila s poskytnutím prostriedkov na tlač Slovenskej numizmatiky, pretože príjem NAT súvisí predovšetkým s predajom numizmatickej literatúry. Zvýšené náklady v roku 2002 spôsobila registrácia NAT (2002) a SAT (2003) na notárskom úrade na poskytnutie 1% dane z príjmov fyzických osôb (2140.- Sk), no najmä nutnosť transformácie NAT na občianske združenie SAT (2 329.- Sk).

Správna rada Nadácie aj na tomto mieste vyslovuje úprimné poďakovanie všetkým priaznivcom, ktorí v roku 2002 pomohli zvýšiť fond NAT finančnými darmi a poukázaním 1% z dane z príjmov (príjmová položka v účtovej závierke).

Účtová zázvierka NAT 2002

Majetok peňažný

hotovosť v pokladni	232,40
vklady: BÚ, Slovenská sporiteľňa	32 301,25
TÚ, Tatrabanka	373 546,03

Majetok peňažný spolu.....406 079,68

Majetok knižný.....195 490.-

Majetok spolu.....601 569,68

Príjmy:	Dary	9 000.-
	Predaj kníh	16 230.-
	1% z príjmu fyzických osôb	12 649.-
	Úrok z vkladov	11 286,10
	Depozit SKLO (zborník referátov)	300.-

Príjmy spolu:.....49 465,10

Výdavky:	Kancelárske potreby	212.-
	Účtovníctvo	1 512.-
	Poštovné	1 003.-
	Bankové poplatky	1 575.-
	Daň z úrokov	1 692.-
	Účasť na seminári o transformácii nadácií	330.-
	Odvody daní	728.-
	Občerstvenie správnej rady (2x)	203,50
	Transformácia NAT na SAT	2 329.-
	Registrácia na 1% z dane (NAT 2002, SAT 2003)	2 140.-
	Tlač zborníka Slovenská numizmatika 16	79 579,30

Výdavky spolu:.....91 303,80

Rozdiel príjmov a výdavkov:.....-41 838,70

Prehľad darcov:

Ing. Ivan Trenčan, Banská Bystrica	5 000.-
Doc. PhDr. Václav Furmánek, DrSc., Nitra	3 000.-
Prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc., Nitra	500.-
Táňa Šidlová, Bratislava	500.-

Prehľad knižného majetku určeného na predaj (objednávky vybavuje E. Kolníková)

Titul	cena za ks	počet ks na sklade	cena spolu
Kremnická mincovňa	200.-	415	83 000.-
Slov.numizmatika 16/2000	150.-	297	44 550.-
Slov.numizmatika 15/1998	150.-	90	13 500.-
Slov.numizmatika 14/1996	100.-	136	13 600.-
Slov.numizmatika 12/1992	50.-	220	11 000.-
Slov.numizmatika 11/1990	50.-	179	8 950.-
Slov.numizmatika 10/1989	50.-	50	2 500.-
Slov.numizmatika 8/1984	50.-	54	2 700.-
Slov.numizmatika 7/1982	100.-	9	900.-
Slov.numizmatika 5/1978	100.-	9	900.-
Nálezy IV	100.-	8	800.-
Hunka, Orient.príručka	50.-	1	50.-
Čsl. numizmatika	10.-	2	20.-
Anton Točík, Biogr.Bibl.	60.-	217	13 020.-
Knižný majetok spolu:			195 490.-

E. Kolníková

Spoločnosť Antona Točíka
na podporu zverejňovania výsledkov archeologického
a numizmatického výskumu
správna rada

sa obracia s výzvou na spolupracovníkov a priaznivcov archeologického a numizmatického výskumu na Slovensku
O POSKYTNUTIE 1 % SVOJICH DANÍ ZA ROK 2002

v zmysle § 48 novely Zákona o daniach z príjmov č. 561/2001 zo 4. 12. 2001

SPOLOČNOSŤ ANTONA TOČÍKA BOLA AKO PRIJÍMATEĽ 1% DANE Z PRÍJMOV ZAREGISTROVANÁ
V CENTRÁLNOH NOTÁRSKOM REGISTRI 13.12.2002 pod č. ÚP 3097/2002.

Príjem z tohto zdroja použije na cieľ svojej činnosti – podporu zverejňovania výsledkov archeologického
a numizmatického výskumu na Slovensku – informácie o tom zverejní v Informácii Slovenskej archeologickej
spoločnosti a na vývesnej tabuli AÚ SAV.

POSTUP poskytnutia 1% dane z príjmov (podľa zákona najmenej 20.- Sk)

1. Daňovník, ktorý podáva daňové priznanie miestnemu Daňovému úradu (do 31.3.2003) pripojí
k nemu vyhlásenie (tlačivo na Daňovom úrade alebo u zamestnávateľa) o poskytnutí 1% dane
z príjmov za rok 2002, v ktorom uvedie, že ho poskytuje Spoločnosti Antona Točíka, občianskemu
zdrúženiu a vyznačí číslo jej bankového konta a IČO.

Vyhlásenie možno Daňovému úradu predložiť najneskôr do 15. 4. 2003.

2. Daňovník, ktorému ročné zúčtovanie vykonáva zamestnávateľ a tak nemusí samostatne podávať
daňové priznanie, svoje rozhodnutie poskytnúť 1 % dane Spoločnosti Antona Točíka, občianskemu
zdrúženiu

a) do 30. 4. 2003 oznámi Daňovému úradu na tlačive „VYHLÁSENIE“, kde okrem názvu
Spoločnosti Antona Točíka uvedie aj číslo jej bankového konta a IČO,

b) pripojí k nemu aj tlačivo „POTVRDENIE ZAMESTNÁVATEĽA“ o zaplatení dane.

Darcovia 1% dane budú zahrnutí do registra tvorcov finančného fondu SAT a budú sa na nich vzťahovať všetky
výhody vyplývajúce z jej štatútu.

ČÍSLO ÚČTU SPOLOČNOSTI ANTONA TOČÍKA V SLOVENSKEJ SPORITELNI, POB. V NITRE

0031246660/0900

IČO SPOLOČNOSTI ANTONA TOČÍKA: 35590742

PRÁVNA FORMA SPOLOČNOSTI ANTONA TOČÍKA: občianske združenie

Informácie a možnosť získania tlačiva: www.rozhodni.sk alebo Eva Kolníková, tajomníčka SAT, 037/7335738,
e- mail: eva.kolnikova@savba.sk

OZNAM

Správna rada Spoločnosti Antona Točíka oznamuje, že v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV a Slovenskou
archeologickou spoločnosťou vydala publikáciu

Stanislav Šiška - Biografia, Bibliografia, Spomienky

(zostavovateľka Eva Kolníková, autori T. Kolník, E. Kolníková, M. Lamiová – Schmiedlová, J. Machník, J. Pavúk,
V. Podborský, A. Ruttkay, J. Vladár).

Cena 40.- Sk (možnosť priameho zakúpenia alebo objednávky u E. Kolníkovvej – 0903/394 457,
eva.kolnikova@savba.sk)

Dni európskeho kultúrneho dedičstva v Nitre

Druhý septembrový víkend roku 2002 sa niesol v znamení osláv. Až v 47 štátoch Európy prebiehali rozličné akcie, ktorých spoločným cieľom bolo priblížiť širokej verejnosti nesmiernu kultúrnu a duchovnú hodnotu – európske kultúrne dedičstvo. Nebolo tomu inak ani u nás, v Nitre. Slávnostného otvorenia 11. ročníka tohto mimoriadneho podujatia, konaného pod záštitou Rady Európy sa zhostilo naše mesto. Nie náhodou. Práve Nitra so svojou starobyľou kultúrnou a kresťanskou tradíciou bola tým najvhodnejším miestom organizovania podujatia s témou „Cirkevné pamiatky – pramene kultúry a vzdelanosti.“

Na jeho príprave sa okrem Ministerstva kultúry, Nitrianskeho samosprávneho kraja, Mesta Nitry a Biskupského úradu v Nitre podieľal celý rad inštitúcií, počnúc Pamiatkovým úradom SR, cez Archeologický ústav SAV v Nitre, Ponitrianske múzeum v Nitre, Nitriansku Galériu a Krajský pamiatkový úrad v Nitre až po Krajské osvetové stredisko v Nitre, Časopis Pamiatky a múzeá a ďalšie ustanovizne.

Slávnostné otvorenie Dní európskeho kultúrneho dedičstva sa uskutočnilo v Ponitrianskom múzeu 6. septembra a bolo spojené hneď s niekoľkými akciami. Predovšetkým sa pri tejto príležitosti otvorili brány novej výstavy „Nitriansko v zrkadle dejín“, ktorá sa zamerala na prezentáciu historicko-kultúrneho bohatstva historického Nitrianska od praveku po novovek. Výstava vzbudila veľkú pozornosť a obdiv širokej odbornej i laickej verejnosti azda preto, že sa tu sústredili mnohé nové, doposiaľ nevidené archeologické nálezy z nitrianskeho regiónu. Tieto sú vystavené v celosklených vitrínach, ktoré mimoriadne zvýrazňujú krásu a nevšednosť starobyľných pamiatok. Vďaka neutíchajúcemu záujmu obyvateľov i návštevníkov nášho mesta sme sa rozhodli predĺžiť trvanie výstavy minimálne do konca marca 2003.

Ďalšie akcie, ktoré sprevádzali tieto slávnosti prebiehali jednak v Ponitrianskom múzeu, kde sa uskutočnilo slávnostné uvedenie publikácie „Kalvárie a Krížové cesty na Slovensku a v Nitrianskej galérii, kde došlo k odovzdávaniu výročných cien časopisu „Pamiatky a múzeá za rok 2001.“ Medzi ocenenými nechýbali ani naši kolegovia. Dr. K. Kuzmová a Dr. J. Rajtár z Archeologického ústavu SAV v Nitre (kategória PUBLIKÁCIA, kolektív autorov, Obecný úrad v Iži a starostka Ing. Mária Tóth-Kuruczová za publikáciu Kelementia-Brigetio, Po stopách Rimanov na Dunaji) a Dr. M. Musilová z MPÚ v Bratislave (kategória OBJAV-NÁLEZ-AKVIZÍCIA, PhDr. Margaréta Musilová a Mgr. Peter Horanský z Mestského ústavu ochrany pamiatok v Bratislave za archeologický výskum zaniknutých architektúr Rybárskej brány v Bratislave).

Šiesty septembrový deň sprístupnili v katedrále Nitrianskeho hradu katedrálny poklad a uzatvoril ho koncert chrámovej hudby, ktorý prebiehal tiež v týchto priestoroch.

7. september sa niesol v znamení Pribinových slávností, historického sprievodu a Palánku – promenádneho kultúrneho podujatia, prezentujúceho viaceré druhy umenia i ľudového a umeleckého remesla. Tieto akcie sa odohrávali pod hradom, v uličkách a dvoroch starého, Nitranmi nazývaného „horného“ mesta. V Ponitrianskom múzeu v tom čase prebiehalo kolokvium, venované téme cirkevných pamiatok. Po jeho skončení sa jeho účastníci, ale i záujemcovia z radov občanov a návštevníkov Nitry vybrali na exkurziu do Kostolian pod Tribečom. Tu si prezreli vzácnu historickú, cirkevnú a architektonickú pamiatku, románsky kostol so zachovanými dobovými freskami. Po obhliadke kostola sa väčšina z nich vrátila do centra Nitry, kde obdivovali umelcov a remeselníkov, kde zažili nevšednú atmosféru slobodného trhu remesla a kumštu.

J. Ruttkayová

**Kolokvium a oslavy poprednej európskej archeologickej inštitúcie:
„100 JAHRE RÖMISCH-GERMANISCHE KOMMISSION“.**

V roku 2002 uplynulo 100 rokov od založenia jednej z najvýznamnejších európskych a svetových archeologických inštitúcií - Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (ďalej RGK).

S tradičnou koncepciou a dôkladnosťou, charakteristickou pre túto inštitúciu už od doby jej vzniku, pripravili nemeckí archeológovia k jej 100 - jubileu v dňoch 25.-26. októbra 2002 vo Frankfurte nad Mohanom slávnostné medzinárodné kolokvium.

Prednostným zámerom RGK po jej založení 1. októbra 1902 vo Frankfurte nad Mohanom bol výskum rímskych a germánskych pamiatok na nemeckých územiach. Aktivita RGK však rýchle prerástla takto vymedzený časový, územný i tematický rámec a inštitúcia sa čoskoro profilovala ako výskumné a editorské centrum časovo podstatne širšieho a celoeurópskeho zamerania. Postupne dosiahla významné úspechy nielen v oblasti terénneho výskumu a prieskumu, ale i v editorskej činnosti a v budovaní špecializovanej archeologickej bibliotéky. Už v roku 1905

začala pravidelne vydávať správy o činnosti (Bericht d. RGK) a štúdie svojich spolupracovníkov. Od r. 1917 vydáva dnes svetoznámy časopis „Germania“ (Anzeiger der RGK). V 2. polovici 20. stor. sa RGK stala inštitúciou, ktorá formou štúdiijných pobytov pre archeológov spoza „železnej opony“ umožňovala účinne napomáhať a rozvíjať bádanie aj v krajinách bývalého východného bloku. Významnú pomoc poskytovala RGK archeologickým inštitúciám z východu tiež pri získavaní odbornej literatúry.

Na dôstojných oslavách jubilujúcej RGK sa zúčastnilo okolo 300 archeológov, zástupcov popredných domácich, i zahraničných archeologických inštitúcií z celej Európy i zámoria. Slovensko na kolokviu reprezentovali prof. dr. T. Štefanovičová CSc., dr. Karol Pieta, DrSc. a autor správy.

Pracovnú časť kolokvia tvorili prednášky popredných predstaviteľov nemeckých archeologických inštitúcií. Prednášatelia priniesli zaujímavé aktuálne informácie o pozoruhodných nových nálezoch, predložili výsledky vlastného teoretického výskumu i správy o širšie zameraných medzinárodných projektoch nemeckého archeologického bádania. Slávnostným vyvrcholením kolokvia bolo zasadnutie jeho účastníkov v cisárskej sieni historickej radnice mesta Frankfurt, v známom „Römeri“. Hlavným rečníkom tu bol bývalý spolkový prezident Prof. Dr. Roman Herzog. Fundovane sa zamýšľal nad významom a prínosom archeológie i RGK k nemeckému a európskemu archeologickému bádaniu. RGK charakterizoval ako jednu z najstarších a najúspešnejších nemeckých vedeckých ustanovizní. Odznali tu aj pozdravné prihovory prezidenta nemeckého archeologického ústavu v Berlíne Prof. Dr. Helmuta Kyrieleisa, generálneho sekretára UISPP Prof. Dr. Jeana Bourgeoisa, Prof. Dr. Bernharda Hänsela za Vor- und Frühgeschichtsforschung in Deutschland, ako i zástupcov mesta Frankfurt a vládnych inštitúcií.

Autorovi tejto správy sa dostalo významnej pocty prihovoriť sa účastníkom slávnostného zasadnutia ako bývalý štipendista Humboldtovej nadácie a zároveň pozdraviť jej účastníkov v mene archeológov zo štátov bývalého Východného bloku. Vyzdvihol a poďakoval sa za všestrannú pomoc, ktoré RGK poskytovala archeológom v dobách existencie železnej opony. Vyslovil nádej, že aktivity RGK pri rozvíjaní európskej a svetovej archeológie budú úspešne pokračovať aj v tomto storočí, že RGK zostane aj v zjednotenej Európe inštitúciou ochotnou pomáhať a archeológom z iných krajín. Dôstojný hudobný rámec slávnostného zasadnutia vytvoril Frankfurter Serenaden-Quartet.

Römisch-Germanische Kommission sa na svoje sté jubileum náležite pripravila aj editorsky. K oslavám stihla vydať dva významné knižné opusy: „Bericht der RGK, Bd. 22-2001. 100 Jahre Römisch-Germanische Kommission“ (Frankfurt am Main 2002, 632 s.) a impozantné vedecko-populárne dielo „Spuren der Jahrtausende. Archäologie und Geschichte in Deutschland“ (Theiss Verlag, Stuttgart 2002, 519 s.).

Prvé dielo prináša komplexný obraz dejín RGK od jej vzniku až po súčasnosť, prehľad jej terénnych výskumov a prieskumov, vyčerpávajúce pojednania o publikačnej činnosti RGK, jej bibliotéke, dôležité dokumenty a bohatý fotografický materiál k dejinám inštitúcie i osobností v nej pôsobiacich.

Veľkolepú publikáciu „Stopy tisícročí“ pripravilo 18 v RGK činných alebo s ňou úzko spolupracujúcich autorov. Na vyše 500 veľkoformátových stranách, na viac ako 800 farebných ilustráciách a na 30-tich pozoruhodne kolážovo komponovaných akvarelových celostránkových kresbách sa pútavou formou prezentujú archeologické svedectvá na území Nemecka, od výskytu najstaršieho človeka až po kresťanský stredovek. Dokumentujú život v Nemecku od najstarších čias, vystupujú

v nich anonymné praveké spoločenstvá, Kelti, Rimania, ale i Slovania a Nemci. Tento pozoruhodný opus, napísaný naslovovzatými odborníkmi predstavuje vedecko-populárne dielo par excellence. Jedinečným a netradičným spôsobom prezentuje výsledky archeologického výskumu v Nemecku v uplynulom storočí. Práca je napísaná pútavým zrozumiteľným štýlom a určite bude mať veľký úspech aj v širších čitateľských vrstvách.

Program osláv 100. jubilea RGK bol pripravený a realizovaný naozaj optimálnym spôsobom. S nemeckou precíznosťou bolo vyvážené sklbené odborné kolokvium i slávnostná a spoločenská časť osláv. Významní reprezentanti nemeckej archeológie ako aj predstavitelia a zástupcovia mnohých archeologických inštitúcií z celej Európy i zámoria vytvorili jubileu slávnostný a dôstojný rámec. Užitočné sa tu snúbilo s príjemným. Všetci účastníci získali mnohé cenné informácie i podnety a zároveň v bohate pohostinnej atmosfére mali príležitosť stretnúť sa kolegami, starými priateľmi, ale i nadviazať nové užitočné kontakty. Bolí to dva krásne a nezabudnuteľné dni.

T. Kolník

15. Internationales Symposium Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren
Donauraum „WASSERWEGE: LEBENSADERN - TRENNUNGSLINIEN“
Schleswig, 30. 11. - 5. 12. 2002.

V rámci každoročne organizovaných medzinárodných konferencií „Kľúčové problémy včasnohistorického vývoja v strednom Podunajsku“ sa uskutočnilo už 15. medzinárodné stretnutie popredných archeológov z Rakúska, Česka, Slovenska, Poľska, Maďarska, Nemecka, Dánska a Rumunska. Nosná téma sympozia: „Vodné cesty: Životné tepny či hraničné línie“ poskytovala väčší priestor najmä nemeckým, dánskym a poľským archeológom. Symposium sa konalo v tradičnom predmikulášskom termíne v dňoch 30. 11. - 5. 12. 2002, výnimočne na severe Nemecka, v sídle spolkové krajiny Schleswig-Holstein, v neveľkom, ale historicky zaujímavom a dôležitom meste Schleswig.

Hlavným gestorom podujatia boli: Stiftung Schleswig-Holsteinische Landesmuseum Schloß Gottorf a Archäologisches Landesmuseum (Nadácia Šlesvicko-hostýnskych krajiných múzeí na zámku Gottorf a Krajiniské archeologické múzeum) v spolupráci s Österreichische Akademie der Wissenschaften a za súčinnosti ďalších inštitúcií: Archeologický ústav Akadémie vied ČR (Brno), Institut für Ur- und Frühgeschichte (Wien), Archeologický ústav SAV (Nitra), Archäologisches Institut der Universität zu Köln, Abt. Archäologie der Provinzen. Vedeckými a organizačnými garantami podujatia boli Direktor Prof. Dr. Claus v. Carnap-Bornheim (Schleswig) a Prof. Dr. Herwig Friesinger (Wien). Zo Slovenska sa na tomto podujatí mohli zúčastniť z finančných dôvodov žiaľ iba dvaja archeológovia, PhDr. Karol Pieta DrSc. a autor správy.

Netradičná destinácia sympózia do severonemeckého prímorského prostredia prirodzene a zámerne viedla k nadregionálnemu a časovo bližšie nevymedzenému záberu danej témy. Značná pozornosť sa v rámci neho zákonite venovala problému morských ciest a všetkého čo s nimi súvisí (plavidlá, prístavy, transport tovarov, osôb, zvierat a pod.). Tomuto okruhu bol venovaný „prímorský“ blok prednášok. Početná skupina poľských archeológov sa prezentovala referátmi zameranými na postavenie a význam vnútrozemských vodných tokov v Poľsku, ich funkcie ako hraníc i významných komunikácií. Okruh otázok súvisiacich s postavením rieky i poriečia Labe a prilahlých oblastí v praveku i ranej dobe historickej bol predmetom ďalšieho prednáškového bloku. S veľkým ohlasom bola prijatá prednáška rakúskeho historika staroveku G. Dobescha (Wien): Wassergrenzen und Wasserwege aus römischer Sicht. V nej účastníci sympózia našli prijateľnú odpoveď na kardinálnu otázku konferencie: Boli vodné cesty hranicami, deliacimi líniami, alebo spojnicami a životnými tepnami? Rímsky pohľad možno generalizovať a prijať tézu, že v určitých fázach historického vývoja boli vodné cesty a rieky hranicami, v iných obdobiach zasa mali funkciu dôležitej komunikácie. Problém treba vždy posudzovať individuálne, v kontexte konkrétneho historického i geografického pozadia. V záverečnom bloku referátov odzneli prednášky venované priestoru Podunajska.

Prednášková časť sympózia mala z môjho pohľadu jednu novú črtu. Ani jeden z čelných starších predstaviteľov z poriadateľských krajín nepredniesol referát. Možno to spôsobila ich časová zaneprázdnenosť, možno sa rozhodli poskytnúť väčší priestor mladším ambicióznym bádateľom. Každopádne priebeh sympózia to nijako negatívne nepoznačilo. Prednášky budú vypublikované v samostatnom zborníku.

Dôležitú a pre Stredoeurópanov určite najprínosnejšiu súčasť sympózia tvorili odborné exkurzie. Prvá celodenná viedla na Jutský poloostrov, do Dánska. Bola zameraná na prehliadku významných nálezov z Illerup Ådal v Moesgård Museum v Århuse a nálezov Ejsbøl v múzeu v Haderslev. V oboch prípadoch ide o európsky známe lokality, ktoré poskytli bohaté oboetné nálezy z močiarov (tzv. Moorfunde). Na nálezisku v údolí potoka Illerup neďaleko Skanderborgu boli v rokoch 1950-1956 a 1975-1985 objavených viac ako 15 000 predmetov, z obdobia medzi r. 200-450 po Kr. Boli to meče, kopije, oštepky, štíty, časti konských postrojov, ale i veľa predmetov osobnej výbavy ako kovania opaskov, pracky, ocielky, hrebene, mince. Našli sa nielen kovové predmety (zo zlata, bronzu, železa) ale vo vlhkom prostredí močiara sa mimoriadne dobre zachovali aj ich drevené časti (torzá štítov, držadlá kopijí, oštepov, ruky nástrojov, nožov, šidiel a pod.), ale i výrobky z kože. Ide o predmety, ktoré Germáni po vojnových udalostiach obetovali do posvätného močiara. Dôležité pri prehliadke týchto nálezov bolo, že účastníci exkurzie mali možnosť pozrieť si ich v priamom kontakte a nie ako to zvyčajne býva, iba cez sklo vitrín. Zsvätený výklad k nálezom podával realizátor výskumov a autor početných monografií o jednotlivých druhoch nálezov z Illerup, Jørgen Ilkjaer.

Neobyčajne poučná bola aj exkurzia k hraničnému monumentálnemu valovému opevneniu „Danewerk“ a zoznamenie sa s topografiou vikingského prístavného obchodného a remeselného centra z 9.-11. stor., Haithabu. Súčasťou tejto exkurzie bola i prehliadka jedinečného špecializovaného „Vikinger Museum Haithabu“, otvoreného v r. 1985. V troch pavilónoch, ktorých architektúra bola inšpirovaná podobou vikingskej lode, sú zhromaždené nálezy a výsledky viac 100 rokov trvajúcich výskumov na území jedného z najdôležitejších vikingských centier v severnej Európe. Moderným spôsobom sa tu prezentujú rôzne tematické okruhy k histórii mesta. Rekonštrukcie

a modely približujú navštevníkovi urbanistiku mesta, jeho stavebné objekty i opevnenia. Rozmanité a bohaté nálezy poskytujú predstavu o každodennom živote, bývaní, strave, obliekaní a šperkoch obyvateľov mesta. Ďalšie zaujímavé okruhy nálezov približujú pohrebne zvyklosti, pohanské i kresťanské náboženstvo Vikingov. Hlavné ťažisko predstavujú však nálezy viažuce sa k remeslu a obchodu ako aj k vývoju miest Haithabu a Schleswig. Súčasťou prehliadky múzea je aj filmová prezentácia archeologických výskumov a sveta Vikingov. Účastníci sympózia mali príležitosť stručne sa oboznámiť aj s inšpiratívnym a náročným projektom budúcich výskumov

„Rodinná“ snímka účastníkov sympózia v „Nydamhalle“

v Haithabu, založených na komplexnom geomagnetickom prieskume.

Nesmierne prínosná bola pre nás prehliadka iba nedávno novoinštalovaných nálezov zo známych rašelinísk Thorsberg a Nydam v tzv. Nydamhalle tvoriacej súčasť expozícií Landesmusea v Schleswigu. Impozantnú kulisu k tejto výstave tvorí povestný „Nydamschiff“, výnimočne dobre zachované plavidlo, vyhotovené z dubového dreva, datované do 3. stor. po Kr. Bolo 23 m dlhé, a 3,25 m široké určené pre 36-člennú posádku. Drobné nálezy z oboch slávnych lokalít objavených ešte v predminulom storočí, sú

vyinštalované v novom funkčnom zoskupení. Vystavené garnitúry vojenského a jazdeckého výstroja dávajú podnety na novú funkčnú interpretáciu aj niektorých iba neúplne a torzovite zachovaných súprav a predmetov bojovníckej výbavy i z územia Slovenska.

Aj spoločenská stránka sympózia bola organizovaná podľa dôkladne premyslenej koncepcie. Jej diskretným cieľom bolo nielen prehĺbenie doterajších vedeckých a osobných kontaktov účastníkov sympózia v príjemnom pohostinnom prostredí, ale aj budovanie nových intergeneračných a interdisciplinárnych mostov medzi odborníkmi zo zúčastnených krajín.

T. Kolník

Významné podujatie k spoznaniu dejín bankovníctva a finančníctva na Slovensku

Počas 6.-8. novembra roku 2002 sa v priestore kongresovej sály Národnej banky Slovenska v Bratislave uskutočnila konferencia pod názvom „Ľudia, peniaze a banky“. Akciu pripravil spolu s kolektívom pracovníkov archívu NBS (Mgr. T. Cvetkovou, Mgr. M. Kačkovičovou a ďalšími) vedúci tohto archívu Ing. Marián Tkáč. Jej hlavnou náplňou bolo priblíženie dejín ľudového bankovníctva a finančných systémov na Slovensku. K daným témam sa prednieslo 32 referátov, k mnohým z nich odznela rozsiahla diskusia.

Hoci sa podľa M. Tkáča špecializované peňažné ústavy a banky začali na Slovensku vytvárať až okolo roku 1840-1850, pri príprave konferencie sa dohodlo, že je nutné vyzdvihnúť aj všetkých predchodcov takýchto inštitúcií z obdobia pred 19. stor. Preto na tomto podujatí vystúpilo aj viacero popredných slovenských archeológov, numizmatikov a historikov zaoberajúcich sa obdobím antiky až vrcholného novoveku. Problémom výskytu výrobkov zo zlata v archeologických nálezoch z praveku a včasnej doby dejinnej sa zaoberal T. Kolník. Keltské mincovníctvo na Slovensku a jeho dopad na peňažno-historický vývoj tohto územia pred zlomom letopočtu priblížila E. Kolníková. Referát E. Minarovičovej bol zameraný na historickú a umeleckú výpoveď nálezov rímskych a byzantských mincí na našom území. Uhorským mincovníctvom v 11. až polovici 16. stor. sa zaoberal J. Hunka. O výrobe mincí v mincovniach v Bratislave, Košiciach a Kremnici poskytli základné informácie A. Fiala, K. Zozuláková a V. Husák. J. Hunka priblížil aj tienisté stránky našich peňažných dejín a to prostredníctvom referátu o falšovaní mincí počas 11.-17. stor. na Slovensku. O zavedení kovových a papierových platidiel v r. 1750-2001 referoval Z. Šustek. Menový systém 1. Slovenskej republiky priblížil M. Mazúr. O predchodcoch verejných

peňažných ústavov v 19. stor. referovali D. Kianička a I. Mrva. Už v 18. stor. boli nimi o. i. aj kostolné pokladnice, resp. finančné inštitúcie riadené úradom apoštolského syndika pri kremnickom františkánskom konvente.

Druhý deň konferencie bol zameraný na históriu jednotlivých peňažných ústavov a bánk. Vývoj slovenského ľudového peňažníctva a česko-slovenskú kapitálovú spoluprácu do r. 1918 charakterizovali P. Martuliak a R. Holec, osudy prvých slovenských bánk v 19. stor. M. Tkáč. História bánk pôsobiacich počas existencie 1. Čs. republiky priblížili Š. Gaučík, L. Hallon, M. Tkáč, bankových inštitúcií pôsobiacich v období 2. svetovej vojny a až do roku 1989 E. Hlavatý, J. Chrbolková, J. Novotný, F. Chudják, S. Cambel. Vývoj slovenského komerčného bankovníctva po r. 1990 sumarizoval E. Hlavatý. Prehľad hlavných skupín archívnych dokumentov k histórii bankovníctva a peňažníctva poskytli E. Vrabcová a T. Cvetková. Značná pozornosť sa venovala aj vedúcim osobnostiam slovenského bankovníctva (Š. Burián, T. Príleský, I. Karvaš a iní), zdôraznil sa najmä ich prínos k vytváraniu stabilných menových pomerov na našom území. Ich životné osudy a prínos v rámci bankovej sféry charakterizovali M. Tkáč, I. Mrva, E. Hlavatý.

Hoci mala konferencia vysokú vedeckú úroveň, nebolo možné kvôli 15-minútovému časovému limitu referátov predniesť všetky známe informácie, ktoré dlhodobými výskumami získali jednotliví referenti. Preto NBS prostredníctvom svojho edičného oddelenia poverila Dr. P. Stana, vedúceho odboru verejných informácií, aby sústredil a edične spracoval všetky zaslané referáty a zostavil z nich konferenčný zborník. Ten bude podľa plánov organizátorov konferencie vytlačený do konca apríla 2003. Mal by mať rozsah cca 200 strán textu, včítane desiatok obrazových príloh. Zborník tak vytvorí najmodernejší sumár vedomostí o vývoji peňažných, finančných a bankových pomerov na Slovensku od čias antiky až do súčasnosti, prehľad ktorý už odborná a laická verejnosť dlho očakávala.

J. Hunka

Konferencia „POHANSTVO A KREŠŤANSTVO“

Katedra histórie Fakulty humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v spolupráci s Katedrou histórie Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku usporiadala v dňoch 5.-6.2.2003 v Banskej Bystrici multidisciplinárnu konferenciu. Ako názov napovedá bola venovaná problematike pohanstva a kresťanstva a ich vzájomným koreláciám v rôznych historických obdobiach. Navázovalo sa na staršiu konferenciu z roku 1999, ktorá bola venovaná problematike reholí a kláštorov v stredoveku, z ktorej bol vydaný zborník (Rehole a kláštory v stredoveku, zostavovatelia R. Kožiak a V. Múcska, Katedra histórie fakulty humanitných vied UMB v Banskej Bystrici, kontaktná osoba R. Kožiak).

Podujatia sa zúčastnili odborníci viacerých spoločensko-vedných odborov z oblasti histórie, archeológie, teológie, klasickej filológie a etnológie hlavne zo Slovenska. Zo zahraničia bolo zastúpené Poľsko, Nemecko a Čechy.

Referáty boli rozdelené do šiestich blokov. V prvom bloku venovanom hlavne klasickej filológii odzneli štyri referáty: B. Panis (Tertulianus a svet antiky); E. Jirkal: Lactantiovo De mortibus persecutorum a 2. kniha Makabejská; M. Babic: Pohanská filozofická terminológia v diele Aurelia Augustína; K. Šotkovská: Prostriedky poznania nadmyslových právd v diele sv. Augustína Soliloquia. Vysoko odborný blok bol doménou diskutérov hlavne z usporiadateľskej inštitúcie, zaujímavé boli časti venované podrobnostiam prelinania pohanstva a kresťanstva v konkrétnej filozofii.

Druhý blok referátov bol v rukách historikov, odzneli štyri referáty: J. Nemeš: Vznik kresťanského modelu aktívneho a kontemplatívneho života na Západe (dielo Kassiana); P. Boroń: Słowiańskie wiece a decyzja o przyjęciu chrześcijaństwa.; M. Hurbanič: Byzantská ideológia v misijnej metodike 9. storočia (Bulharsko, Veľká Morava, Rus.); V. Múcska: Kresťanský uhorský štát 11. storočia v zápasoch proti pohanstvu. V tomto bloku referátov odznelo viacero dôležitých informácií k otázke šírenia kresťanstva u Slovanov, pre naše územie mali význam hlavne referáty venované podrobnostiam rozporov medzi východnou a západnou cirkvou, detailom týkajúcim sa rozdielov medzi neorganizovanými a organizovanými nájazdmi vo vzťahu k šíreniu kresťanstva, ako aj vybraným otázkam rozporov medzi východnou a západnou cirkvou a z toho odvodených dôvodov, ktoré viedli k prijatiu kresťanstva v Bulharsku ako aj dôvodom, prečo sa napr. Fotius nezmieňuje vo svojom diele o misii na Veľkú Moravu (referát M. Hurbaniča). Mňa tiež veľmi zaujal referát kolegu V. Múcsku, v ktorom o.i. venoval pozornosť pozadiu pohanských povstaní v Uhorsku ako aj forme šírenia kresťanstva a dôvodov jeho prijatia, či neprijatia konkrétnymi panovníkmi na pozadí udalostí v rokoch 997-1061 (Béla necháva rozohnať pohany). V súvislosti s týmto referátom sa vynorila závažná otázka týkajúca sa prípadných paralel k pohanským povstaniam v archeológii ako aj pochybnosť, či sa tradície veľkomoravskej cirkvi neprečunujú v súvislosti so zánikom inštitucionálnej cirkvi začiatkom 10. storočia. Samozrejme, že tieto otázky ako aj ďalšie podnety z referátov vyvolali živé reakcie účastníkov hlavne archeológov, ktoré pokračovali aj v kuloároch. Mimo programu odznel ešte zaujímavý referát venovaný otázke vplyvu pohanstva a kresťanstva na vlastné mená (P. Trško).

Tretí blok bol venovaný archeológii. Odzneli štyri referáty: H. Chorvátová : Prehľad doterajších interpretácií

vzťahu pohanstva a kresťanstva vo včasnóm stredoveku.; D.Staššíková-Štukovská: Pohanstvo a kresťanstvo - k vybraným prejavom vo včasnostredovekých pohrebiskách.; M. Slivka: K náboženskému synkretizmu v Strednej Európe.; J.Unger: Hroby v intraviláne ako prejav zmeny náboženstvá. Tradične archeologické referáty pútajú na interdisciplinárnych podujatiach pozornosť, nakoľko pomocou často atraktívnych predmetov prinášajú doplnujúce informácie k chýbajúcim historickým správam. Auditórium zaujali tiež zaujímavé možnosti, ktoré poskytujú nálezové situácie situovania hrobov a pohrebísk (J. Unger, H. Chorvátová) ako aj šírka nálezov k problematike s tradične brilantnými postrehmi kolegu M.Slivku a prehľad o nálezovej situácii pohrebísk a možnosti archeológie k sledovaniu nadstavbových prejavov (D.Staššíková).

V štvrtom bloku referátov odznali dva: P. Havierník: K možným vzťahom bogomilstva a predkresťanského náboženstva v Bulharsku.; I Varšo: Odraz extrémnych religióznych praktík v stredolatinskej homiletike. Pre archeológiu boli zaujímavé hlavne otázky spojené s bogomilstvom a podrobnosti, ktoré bežne dostupná odborná literatúra neobsahuje (pohľad na otázku Boha a Satana pri utváraní sveta, rozvoj kláštorov, dedinské náboženstvá ai.)

Na záver prvého dňa konferencie bola ešte do programu zaradená diskusia k práci Karin Reichenbach: Kosáky v hroboch včasného a vrcholného stredoveku. Autorka je študentka a oboznámila prítomných s obsahom svojej práce, kde sa ukazujú neobyčajne zaujímavé perspektívy pre interpretáciu nálezov v čase.

Druhý deň konferencie bol v dvoch blokoch venovaný hlavne etnológii. Odznali referáty: P. Maliniak-B.Ulašín: Vlk v stredovekej ľudovej kultúre na Slovensku.; I.Nagy: Profánnosť v myslení kresťanských humanistov.; G. Hunčaga: Dominikáni a misie v Latinskej a Strednej Amerike v 16. storočí.; Š. Rácz: Pribina v maďarskej historiografii 19. storočia. V tomto bloku ma zaujali hlavne interpretácie týkajúce sa známej správy o vysvätení Pribinového kostolíka v Nitre v Conversio, ktoré sa týkali patrocínia Sv.Eméráma, ako aj spresnenia dátumu Vátovho povstania z roku 1034 na rok 1046 (Š.Rácz). Opäť ako po každom bloku aj teraz nasledovala živá diskusia.

V poslednom šiestom bloku odznali 3 referáty. J. Gembický: Zvony v pohľade prelínania kresťanského a „pohanského“ (magického).; M. Mikolášik: Znamená sekularizácia odklon od kresťanstva?.; J.Chalupecký: Relikty bosoráctva na Spiši v 19. a zač. 20. stor. Neobyčajne zaujímavý bol referát venovaný zvonom, kde okrem morfológie, rozboru výzdoby a magických znakov na zvonoch, geografickému rozšíreniu bola venovaná pozornosť aj technike zhotovenia, technike zvonenia a celý referát bol doplnený okrem obrázkov tiež nahratým zvukom zvonov. Pre mňa novou bola informácia o škodlivosti elektronického zvonenia na životnosť zvonov v porovnaní s ručným zvonením, ktoré je pre zvony prijateľnejšie. Smutnou bola informácia o zlom stave v ochrane starých zvonov a ubúdani týchto zvonivých majestátnych predmetov formou pretavovania alebo úplnej likvidácie.

Organizácia konferencie v otázke technického zabezpečenia, ubytovania, stravovania bola tiež na vysokej profesionálnej úrovni. Z podujatia je plánovaný zborník, ktorý možno bude dostupný i ako text na internete. Záverom možno len organizátorom zastúpeným R. Kožiakom a H. Chorvátovou pográtulovať k zorganizovaniu úspešného a kvalitného odborného podujatia.

D Staššíková-Štukovská

Konferencia "KULT A MÁGIA V MATERIÁLNEJ KULTÚRE"

Dá sa povedať, že tradičné odborné interdisciplinárne stretnutie usporiadal prof. E. Krekovič na pôde FiFUK Bratislava 29.januára 2003 pod názvom "Kult a mágia v materiálnej kultúre". Archeológovia a etnológovia sa v jedenástich referátoch venovali danej téme z rozličných uhlov vyplývajúcich z profesného záujmu.

K referátom vždy prebehla živá spontánna diskusia svedčiacia o záujme prítomných o predloženú problematiku. Odznali nasledovné referáty: J. ZAJONC (Ústav etnológie SAV): "Tradičné predstavy a názory spojené s pradením a tkaním"; B. ČIERNIKOVÁ (Kat. etnológie FiFUK): "Kultové predmety ako reprezentácie božstiev národov Kaukazu"; M. KOVÁČ: (Kat. etnológie FiFUK): "Život a smrť" ceremoniálnych nádob u kmeňa Lacadóncov.; D. VÍCHOVÁ (Úst. archeol. a muzeol. FFMU Brno): Lidová víra a jej projevy v hmotnej kultúre doby protohistorické.; J. WALDHAUSER (Národní tech. muzeum): Anatomie potencionálnych kultovních miest doby laténske v Čechách.; E. STUDENÍKOVÁ (Kat. archeol. FiFUK): Strom v náboženských predstavách doby železnej v Európe. P. TITZ (Úst. klas. archeol. FF UK Praha): Středoitalské votivní terakoty Římské republiky.

P. KOVÁČIK (ARCHAIA Brno): "Se sluncem na prsou".T. PODOLINSKÁ (Úst. etnológie SAV): Zlaté germánske brakteáty - medzi sacrum a profanum.; V. TURČAN (Archeol. múzeum SNM): Pokus o rekonštrukciu obradov v staroslovanskej svätyni v Moste pri Bratislave.

Každý referát priniesol osobitý pohľad na problematiku. Osobne ma zaujali niektoré postrehy súvisiace s mágiou praslénov v referáte J. Zajonca, zaujímavá bola symbolika šatiek národov Kaukazu ako aj poznatky o pohanských svätyniach využívaných kresťanmi v referáte B.Čiernikovej, alebo rôzny pohľad na symboliku stromu v dobe železnej (E. Studeníková), ako i zaujímavá interpretácia potencionálnych kultových miest doby laténskej v Čechách (J. Walldhauser). Pre archeológov inšpiratívny bol popis tvorby, starostlivosti, „kŕmenia“ ako i „pochovávaní“ nádobiek u amerického kmeňa Lacadóncov. Precíznym spracovaním a presvedčivými argumentami k najlepším

patril referát P. Titza. Dôležitý objav staroslovanskej svätyne s pokusom o rekonštrukciu obradov ukázal V. Turčan. Zvlášť by som sa zastavila pri referáte T. Podolinskej, ktorý sa stretol s polemickou reakciou prítomných. Autorka pootvorila svojim referátom obrazne povedané „Pandorinu skrinku“, keď na príkladoch mincí ukazovala rôzne možnosti významu tej istej mince - platidlo, kov, obraz, hodnota, božstvo, magický predmet atď. a diskutovala k otázke o možnosti, že rôzne interpretácie odborníkov môžu byť obe správne, i keď je tendencia novou interpretáciou vyvracať doterajšiu. Takéto diskusie možno považovať za potrebné.

Na záver možno len stručne konštatovať, že podujatie po odbornej stránke prinieslo obohatenie pre odborníkov a možno len doporučiť účasť na ďalšej podobnej konferencii, ktorá - pevne verím - sa v nasledujúcom roku plánuje uskutočniť.

D. Staššiková-Štukovská

Dendrochronologické fórum 2002

Z iniciatívy Archeologického ústavu AV ČR Brno (PhDr. Lumír Poláček, CSc.) sa 9. 12. 2002 uskutočnilo v Technickom múzeu v Brne *Dendrochronologické fórum 2002*, pracovné stretnutie dendrochronológov a početných priaznivcov tohto vedného odboru z radov archeológov, pamiatkárov, botanikov a lesníkov. Podujatie, ktoré prostredníctvom piatich prezentácií a diskusie predstavilo súčasný stav a perspektívy českej dendrochronológie, sa nieslo v znamení spomienky na Mgr. Jitku Vrbovú-Dvorskú, PhD. (1969-2001), ktorej vedecké snaženie je podstatným prínosom pre rozvoj odboru vo východnej časti strednej Európy. Sprievodný materiál stretnutia predstavuje brožúra (zost. L. Poláček) so základnými informáciami o živote a diele J. Vrbovej-Dvorskej a o úlohách dendrochronológie v českom archeologickom bádani.

Jednanie *Fóra* zahájil L. Poláček sugestívnou audiovizuálnou prezentáciou, ktorá vystihla dynamiku a vysoký výkon Jitkinej vedeckej práce. V priebehu rokov 1996-2001 Jitka stihla napísať a obhájiť doktorskú dizertáciu, založiť a ako špecialista zabezpečiť fungovanie dvoch dendrochronologických laboratórií (Brno, Mikulčice), zbierať a analyzovať vzorky, vybudovať český štandard pre dub od 538 do 2001, pedagogicky pôsobiť na Mendlovej lesníckej a drevárskej univerzite a, samozrejme, publikovať. Jitkine dielo posunulo českú dendrochronológiu v oblasti datovania duba a budovania štandardných kriviek na úroveň súčasného európskeho bádania. A aká bola Jitka ako človek? Milá, priama, ústretová, žičlivá a vždy ochotná nezištne pomôcť. Jitkin tragický odchod na sklonku roka 2001 zostane šokujúcou a bolestivou stratou nielen pre jej najbližších a priateľov, ale aj pre dendrochronologickú vedu, ktorá sa zásluhou jej angažovanosti a ochoty začala etablovať i na Slovensku.

V troch nasledujúcich príspevkoch sa prezentovala činnosť českých dendrochronologických pracovísk Brno, Mikulčice a Průhonice. Dendrochronologické laboratórium, ktoré na Ústave náuky o dreve MZLU v Brne založila Jitka, predstavil jej bývalý študent a nástupca Michal Rybníček.

Brniánske pracovisko sa orientuje na pedagogickú činnosť, datovanie vzoriek archeologických a stavebno-historických drev z oblasti Brna a okolia, budovanie štandardov a ekologické aplikácie.

Výsledky bádania dendrochronologického laboratória Botanického ústavu AV ČR, Průhonice, prezentoval Tomáš Kyncl. Ťažiskom činnosti pracoviska sú dendroekologické aplikácie v oblasti klimatológie a populačnej biológie rastlín, okrem toho sa tu budujú a udržiavajú štandardy pre jedľu (od 1131), smrek (od 1149) a borovicu (od 1197).

Ako tretí vystúpil L. Poláček, ktorý má podstatný podiel na založení, organizácii a podpore mikulčického pracoviska. Mikulčické laboratórium sa špecializuje na datovanie najmä ranostredovekých drev, venuje sa chronológii uhlíkov a dendrochronologickej prospekcii údolných nív. Dlhodobý projekt GA ČR *Dendrochronologie subfossilních kmenů jako předpoklad datování prehistorických dřev*, ktorý sa tu riešil a v ktorom mala hlavnú vedeckú úlohu Jitka Dvorská, sa musel predčasne ukončiť.

Posledný príspevok pred diskusiou, ktorý predniesli David Merta a Marek Peška, ARCHAIA Brno, konfrontoval výsledky archeologického a dendrochronologického datovania objektov z 13. stor. v centre Brna (napr. Dům pánů z Lipé, Špalíček) a dokumentoval tak Jitkin podiel na absolútnom datovaní počiatkov tohoto stredovekého mesta. Stretnutie uzavrela diskusia: Ivana Boháčová, s ktorou Jitka vypracovala chronológiu pre Pražský hrad, sa vyjadrila k vyššej vypovedacej hodnote vzoriek s dlhšou sekvenciou (viac ako 80 ročných prírastkov) a k potrebe údržby dendrochronologických štandardov, T. Kyncl sa zasadzoval o každoročné zverejňovanie datovaných objektov a predmetov, Jiří Bláha (Památkový ústav, Telč) sa vyjadril k historickým krovom a k druhom drevín používaných na ich stavbu.

Bodku za *Dendrochronologickým fórom 2002* dal L. Poláček záverečným zhrnutím o stave českého výskumu. Zdôraznil pritom potrebu vzájomnej spolupráce jednotlivých pracovísk a výmenu dát, teda črty, ktoré zosobňovalo jednanie a snaženie Jitky Vrbovej-Dvorskej.

P. Barta

Výstava nálezov bohatých avarských hrobov z Komárna-Lodeníc

V jarných mesiacoch tohto roka Vlastivedné múzeum v Nových Zámkoch prekvapilo svojich návštevníkov nevšednou a na Slovensku unikátnou výstavou. V spolupráci s Múzeom maďarskej kultúry a Podunajska v Komárne sprístupní výstavu najkrajších a najcennejších nálezov jedného z ôsmich avarských pohrebísk, objavených na území Komárna. V 70. a 80. rokoch minulého storočia pracovníci komárňanského múzea pod vedením PhDr. Alexandra Truglyho tu odkryli jedno z najvýznamnejších avarských pohrebísk v rámci Slovenska i celej Karpatskej kotliny. Na pohrebisku bolo preskúmaných celkom 153 kostrových hrobov, z toho 63 bohatých jazdeckých hrobov. Pochovaní boli

opásaní honosne zdobenými opaskami, z ktorých sa zachovali jednotlivé bronzové pozlátené súčasti garnitúry opaska. Konský postroj taktiež krásili rôzne tvarované ozdobné kovania.

Výstava pod názvom Avarské pohrebisko v Komárne – Lodeniciach bude sprístupnená 27. februára 2003 vo výstavných priestoroch na Námestí Františkánov 1. V Nových Zámkoch. Návštevníci si môžu vystavené avarské exponáty pozrieť do 9. mája 2003, v utorok až piatok od 8.00 do 17.00 hod. a sobotu od 9.00 do 13.00 hod.

E. Kováčová

Slovenská archeologická výstava putuje po Taliansku

Vďaka úzkej spolupráci Sekcie kultúry a turistiky severotalianskeho mesta Fiorano Modnese (Gianna Dotti Messori), parížskej Sorbony (Václav Kruta) a Archeologického ústavu SAV v Nitre (Václav Furmánek) sa od roku 2001 plánovala a pripravovala reprezentatívna výstava o dobe bronzovej na Slovensku v Taliansku. Úspešným završením týchto snáh boli doteraz vernisáže dvoch výstav a vydanie dvoch katalógov. Výstava pod názvom "L'età d'oro dei Carpazi. Ceramika e metalli dell'età del Bronzo della Slovacchia" (Zlatý vek v Karpatoch. Keramika a kov z doby bronzovej na Slovensku) mala prvé otvorenie 6. júla 2002 v renesančnom kaštieli Castello di Spezzano vo Fiorano Modenese v blízkosti historicky známeho severotalianskeho mesta Modena. Najvyšší patronát nad touto výstavou mal prezident Talianskej republiky. Ďalšími patronmi boli talianske ministerstvá kultúry a priemyslu, veľvyslanec Slovenskej republiky v Taliansku, Slovenský inštitút v Ríme, predstavitelia oblasti Emilia Romagna a provincie Modena a Taliansky prehistorický a protohistorický ústav.

Vernisáže sa zúčastnili poprední predstavitelia severotalianskeho politického, hospodárskeho a kultúrneho života, z ktorých - s vďakou za umožnenie realizácie - spomeniem aspoň starostu mesta Fiorano Modenese pána Egídia Pagáni a členku mestskej rady zodpovednú za oblasť kultúry a turistiky pani Giannu Dotti Messori. Slovenskú republiku reprezentovali na vernisáži pani Jana Trnovcová riaditeľka Slovenského inštitútu v Ríme, člen Predsedníctva SAV pán Milan Zemko, riaditeľ Archeologického ústavu SAV prof. Alexander Ruttkay a zástupca Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre prof. Jozef Vladár. Milým zahraničným hosťom bol riaditeľ Archeologického ústavu ČAV v Prahe pán Luboš Jiráň.

Výstava prezentovala viac ako 600 archeologických artefaktov zapožičaných z dvadsiatich slovenských muzeálnych a vedeckých inštitúcií. Súčasťou expozície sú aj štyri plastiky akademickej sochárky pani Ľudmily Cvengrošovej, ktorej úzka spolupráca s archeológmi je našej verejnosti dobre známa.

Autori výstavy rozdelili vystavovaný súbor do 22 kapitol, v rámci ktorých sú prezentované všetky druhy hmotnej kultúry doby bronzovej a celý historický, hospodársky a spoločenský vývoj tejto historickej epochy, ktorej sa oprávnene hovorí prvý zlatý vek Európy. Návštevníkom sa sprístupnili poznatky o najstaršej ťažbe medi, poľnohospodárstve a metalurgii. Ukázali sa rôzne sídliskové formy a štruktúry, pohrebný rítus, kult a interakcie slovenského územia v dobe bronzovej s blízkymi ale aj vzdialenejšími oblasťami. Špeciálnej pozornosti sa dostalo dvom slovenským archeologickým náleziskám z doby bronzovej, ktoré boli systematicky preskúmané v druhej polovici 20. storočia. Bol to Nitriansky Hrádok, pomenovaný tiež slovenskou Trójou a Spišský Štvrtok - Slovenské Mykény. Dominantu materiálnej kultúry predstavujú výrobky z bronzu a keramické nádoby. Majstrovstvo pravekých bronzárov a hrnčiarov, ktorých niektoré výrobky sú na tejto výstave prezentované vôbec prvý raz, uvádzali návštevníkov v ozajstný úžas.

Severná časť Karpatskej kotliny mala v praveku dobré východiskové pozície pre rozvoj progresívnych výrobných odvetví. Okrem úrodných pôd v juhoslovenských nížinách bola táto oblasť bohatá aj na nerastné bohatstvo, vďaka čomu dosiahla najmä metalurgia vysokú úroveň už vo včasnej dobe metalika. Tiež keramika bola v tom čase významná tak pre rôznorodosť a originalitu tvarov a výzdoby, ako aj pre vysokú kvalitu spracovania. Tým patrí k najkrajším remeselným výrobkom, ktoré sa nám z tohto obdobia zachovali a sú obzvlášť významné pre dávne dejiny Európy.

Usporiadanej výstave sa úspešne podarilo ilustrovať prostredníctvom keramiky, bronzových predmetov a ostatných charakteristických výrobkov mimoriadne bohatú a významnú kapitolu európskej protohistórie v období, v ktorom neobyčajne dynamický rozvoj týchto stredoeurópskych území viedol k zrodu opevnených sídel s pravidelnými plánovanými pôdorysmi zástavby, ktoré sa spravidla považujú za najstaršie stredoeurópske protourbánne sídliskové aglomerácie. Táto historická skutočnosť je zvlášť dôležitá aj pre prostredie talianskej Pádskej nížiny, pretože niektoré podunajské kultúry z II. tisícročia pred n. l. mali evidentné kontakty so súčasnými severotalianskymi kultúrami. Bolo to najmä v období kultúry Polada v staršej a na počiatku strednej doby bronzovej a potom aj neskôr v kultúre označovanej súhrnným pojmom kultúry Terramare.

Prezentovaný archeologický materiál, sčasti ešte aj podrobne nepublikovaný, nebol doteraz v takej komplexnosti vystavený v zahraničí s výnimkou nálezových komplexov z Nižnej Myšle a niekoľkých predmetov, ktoré reprezentovali slovenskú dobu bronzovú na európskej výstave "Európa v čase Odyssea" v Kodani, Bone, Paríži a Aténach uskutočnenej v rokoch 1999-2001. Vďaka predstaviteľom mesta Fiorano Modenese sa naskytla výnimočná príležitosť realizovať kultúrnu akciu veľkého medzinárodného dosahu. Výstava v Castello di Spezzano v meste Fiorano Modenese trvala do polovice januára roku 2003.

Vďaka talianskym organizátorom bola táto výstava pozadím pre ďalšiu prezentáciu a reprezentáciu Slovenskej republiky. Koncom septembra (28. 9. 2002) sa v Castello di Spezzano pri príležitosti slovenského večera v rámci výstavy o slovenskej dobe bronzovej uskutočnila prezentácia populárnej, odbornej a vedeckej literatúry, ktorú v ostatných desiatich rokoch vydal Archeologický ústav SAV, respektíve napísali odborníci z tejto inštitúcie. Na tejto prezentácii, nad ktorou malo patronát Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Talianskej republike v Ríme, sa

Oficiálni účastníci vernisáže v Museo Civico Legnago. Štvrtý zľava veľvyslanec Slovenskej republiky v Taliansku pán Jozef Mikloško

Členka mestskej rady Fiorano Modnese Gianna Dotti Messori počas rozhovoru s redaktorkou STV

zúčastnili zástupcovia miestneho verejného, kultúrneho, politického a hospodárskeho života, ako aj riaditeľka Slovenského inštitútu v Ríme pani Jana Trnovcová. Výstava archeologických publikácií bola v Castello di Spezzano ponechaná až do ukončenia expozície o slovenskej dobe bronzovej a potom bola spolu s výstavou prenesená do Museo Civico v meste Legnago.

Výstava, ktorá sa v Castello di Spezzano ukončila 15. januára 2003, vzbudila mimoriadny záujem odborníkov a širokej laickej verejnosti. Návštevníci mali možnosť pozrieť si výnimočné bohatstvo keramiky, bronzovej industrie a ostatných materiálov z II. a z počiatku I. tisícročia pred n. l. v ich historickom a kultúrnom kontexte. Skutočnosť, že výstava skutočne zaujala, dokumentuje záujem predstaviteľov ďalších miest na Apeninskom polostrove o reінštaláciu tejto expozície. Už počas trvania prvej výstavy sa pripravili konkrétne dohody s jej prezentáciou v mestách Legnago a Bondeno.

Druhá vernisáž reінštalovanej výstavy sa uskutočnila v Museo Civico v meste Legnago 14. februára 2003. Taktiež tu mal nad ňou najvyšší patronát prezident Talianskej republiky. Ďalšími patrónmi boli talianske Ministerstvo kultúry, talianske Ministerstvo priemyslu, Veľ-

vyslanectvo Slovenskej republiky v Taliansku, Slovenský inštitút v Ríme, oblasť Emilia Romagna a provincie Verona a Modena. Slávnostného otvorenia sa zúčastnili poprední predstavitelia talianskeho verejného, hospodárskeho a kultúrneho života, predstavitelia Archeologického ústavu SAV (A. Ruttkay, L. Veliačik a K. Pieta), Predsedníctva SAV (T. Sedova, D. Sabolová) a Filozofickej fakulty UKF Nitra (J. Vladár). Mimoriadne vzácnym hosťom bol veľvyslanec Slovenskej republiky v Taliansku pán J. Mikloško. Talianske médiá venovali príprave a otvoreniu výstavy v Legnagu veľkú pozornosť. Bola prezentovaná v miestnej tlači, rozhlase a televízii. Vďaka účasti kameramana a redaktorky Slovenskej televízie mali možnosť sa s týmto úspešným podujatím zoznámiť aj diváci STV na Slovensku.

Výstava o slovenskej dobe bronzovej potrvá v Legnagu do 31. mája 2003 a od 20. júna bude inštalovaná v meste Bondeno. Tam potrvá až do začiatku októbra 2003. V súčasnosti sa o ďalšej prezentácii tejto expozície rokuje s Národným centrom štúdií Leopardiani v meste Recanati u Ancony a slovenské veľvyslanectvo v Ríme by sa touto výstavou rado prezentovalo aj v hlavnom meste Talianskej republiky začiatkom roku 2004.

Výstavu vynikajúco stvárnil milánsky architekt Silvestro Bini. Využil pre to nielen trojrozmerný archeologický materiál, ale aj desiatky ilustrácií, ktoré dodal Archeologický ústav SAV v Nitre a súhrn z odborných textov jednotlivých kapitol katalógu. Treba sa pozastaviť práve pri katalógu tejto výstavy. Vlastne to ani nie je katalóg vo vlastnom zmysle slova. Je to plnohodnotná vedecká monografia veľkého formátu o rozsahu 152 tlačných strán a 31 celostránkových farebných príloh vystavených predmetov. Fotografie predmetov s mimoriadnym citom a profesionalitou vytvoril Jean-Luc Godard z Paríža. Grafickú podobu tejto publikácie stvárnil už spomenutý S. Bini. Prvá verzia katalógu vyšla nákladom 1000 výtlačkov v roku 2002 vo Fiorano Modenese a jeho reprint v rovnakom náklade v roku 2003 v Legnagu. Každá výstava, každá expozícia predstavuje vlastne dielo dočasnej hodnoty. Ak však je jej súčasťou katalóg vydaný vo veľkom náklade ešte pred vernisážou, je napokon takáto výstava večná. A to sa vďaka autorom, prekladateľom a všetkým členom realizačného tímu podarilo.

Záverom sa žiada uviesť, že táto výstava je dokladom úspešnosti slovenskej archeologickej vedy a je aj malým návodom, ako treba "ísť do Európy". Nie ako chudobný, prosiaci a zakomplexovaný jedinec, ale ako sebavedomý a rovnocenný partner vyspelým európskym štátom. A takýmto partnerom slovenská archeológia a najmä Archeologický ústav SAV v Nitre bezpochyby sú.

V. Furmánek

Z ČINNOSTI MÚZEÍ

Archeologické výstavy v Trebišove 1973-2003

V najkrajšej časti trebišovského grófskeho parku rozprestiera sa zrúcanina stredovekého vodného hradu Parič. V rámci pripravovanej úpravy parku na začiatku 70. rokov 20. storočia počítalo sa aj s pamiatkovou úpravou zvyškov hradu. Keďže však jeho pôdorysné členenie nebolo známe, realizoval sa v hradnom areáli archeologický výskum, ktorého vedúcim bol doc. PhDr. Michal Slivka, CSc., vtedy pracovník Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Prešove. Výskumné práce sa začali 9. augusta 1972 a trvali štyri výskumné sezóny. Po dvoch sezónach M. Slivka sprístupnil predbežné výsledky archeologického výskumu trebišovskej verejnosti na výstave **Trebišov v dávnej minulosti**. Výstava bola inštalovaná v KaSS a na jej príprave sa podieľal SÚPSOP Prešov a MsNV Trebišov. Slávnostná vernisáž sa uskutočnila 1. novembra 1973 a výstava mala potrváť do 17. novembra. Táto prvá archeologická výstava bola v Trebišove niečím novým; medzi návštevníkmi mala úspech, termín jej trvania sa preto predĺžil do konca novembra. Pôsobenie M. Slivku v Trebišove výrazne oživilo záujem o dejiny a pamiatky mesta i okolia, ale tiež prispelo k pozdvihnutiu celého kultúrneho života v meste vôbec. Možno to vyznie až príliš nostalgicky, ale ešte aj dnes, po tridsiatich rokoch, mnohí Trebišovčania radi spomínajú nielen na výstavu, ale i na mladého charizmatického archeológa Miša Slivku.

Už predtým, v roku 1971, sme v meste založili Klub histórie Trebišova a jeho členmi sa stali študenti z viacerých stredných škôl. Nadšenie archeológa M. Slivku sa prenieslo i na členov klubu, ktorí v priestoroch gymnázia pripravili

tri menšie výstavy: **Nálezy mincí z Trebišova** /v roku 1972/, **Paričov hrad a jeho tajomstvá** /1973/, **Základy paričovského antiqua ecclesia?** /1973/. V roku 1980 bola v Základnej škole na Gorkého ul. inštalovaná výstava **Praveké pamiatky z Trebišova**. V štyroch výstavných celkoch boli prezentované nálezy zo záchranných archeologických akcií a prieskumov na Kovaľke a Garaňke /1980/, na stavenisku klubu poľnohospodárov /1979-1980/ a na hrade Parič /v roku 1979/.

Od roku 1981 je Trebišov sídlom Vlastivedného múzea. Pri príležitosti Medzinárodného dňa múzeí a 40. výročia záchranu archeologických nálezov z doby bronzovej a zo slovanského obdobia na Kovaľke /v roku 1943/ múzeum 20. mája 1983 sprístupnilo svoju vôbec prvú výstavu **Kľúč od brány dávnoveku** (autor J. Chovanec). Výstava, pôvodne plánovaná na jeden týždeň, bola predĺžená do konca školského roka.

17. marca 1987 bola v múzeu sprístupnená menšia expozícia **Južný Zemplín v praveku a stredoveku** (autor J. Chovanec), ktorá trvá až doposiaľ. Táto expozícia upozorní návštevníkov na najvýznamnejšie nálezy a náleziská na území Trebišovského okresu od staršej doby kamennej až do neskorého stredoveku.

1. decembra 1987 súčasne so sprístupnením kaštieľa bola otvorená expozícia dejín poľnohospodárstva na východnom Slovensku pod názvom **Cestami práce a bojov za chlieb** (autormi archeologickej časti scenára sú M. Lamiová a D. Čaplovič). K najzaujímavejším originálnym exponátom patrí neolitická zásobnica z Košíc – Barce, hrob otomanskej kultúry z Nižnej Myšle, depot bronzových nástrojov zo Zemplína, zásobnice gávskej kultúry zo Somotora, halštatská zásobnica zo Stretávky, hrobové nálezy zo staršej doby rímskej zo Zemplína, slovanské nádoby z Oborína a železné poľnohospodárske náradie z viacerých slovanských a stredovekých lokalít východného Slovenska.

V roku 1990 múzeum pripravilo výstavu **Peniaze na území Česko – Slovenska** (autor J. Chovanec), na ktorej boli prezentované aj predmínovné platidlá a nálezy stredovekých i novovekých mincí z južnej časti slovenského Zemplína.

Výstava **Hrady a hrádky južného Zemplína** (autor J. Chovanec) bola inštalovaná v priestoroch ZŠ na Gorkého ul. (v roku 1990) a ZŠ na Komenského ul. 8 (v roku 1991).

Výsledky archeologických výskumov, ktoré vďaka finančnému zabezpečeniu AÚ SAV múzeum realizovalo v rokoch 1985-1992, boli v nasledujúcom roku prezentované na výstave **Archeologické výskumy múzea** (autor J. Chovanec).

V roku 1993 výstavnú činnosť múzea obohatila aj prevzatá výstava **Nižná Myšľa – významné centrum z doby bronzovej** (autori L. Olexa a D. Gašaj).

Výstava **Archeologické pamiatky Trebišova** (autor J. Chovanec) bola v roku 1994 pripravená pri príležitosti 740. výročia prvej písomnej zmienky o Trebišove. V tom istom roku bola pre základné školy pripravená aj výstava **Stredoveké hrady v Zemplíne** (autor J. Chovanec).

Výstavu **Archeológovia na trase medzinárodného plynovodu** pripravilo múzeum v spolupráci s AÚ SAV – VPS Košice. Pred jej otvorením sa uskutočnil odborný seminár pre učiteľov a študentov, na ktorom J. Béreš, J. Chovanec, M. Lamiová a E. Miroššayová referovali o odborných výsledkoch výskumov.

Výsledkom spolupráce slovenských a maďarských archeológov bola prvá medzinárodná výstava kachlíc na Slovensku **A gótikától a habánokig – Od gotiky po habánov** (1996). Výstavu v pripravilo Magyar Nemzeti Múzeum – Rákóczi Múzeuma Sárospatak (J. Dankó Katalin, I. Feld, E. Tamás) a Vlastivedné múzeum Trebišov (J. Chovanec). Na výstave boli prezentované kachlice z Abova, Šariša a Zemplína. V roku 1997 bola výstava reprízovaná aj v Bardejove a Hanušovciach nad Topľou. K výstave bol vydaný aj rovnomenný katalóg v maďarskom a slovenskom jazyku.

V autorskej koncepcii J. Chovanca pripravilo Zemplínske múzeum v Trebišove výstavu **Archeologické pamiatky Zemplína** (18.11.1997-23.2.1998). Na príprave časti výstavy sa podieľala aj dámska časť vedeckých pracovníkov AÚ SAV – VPS Košice Ľ. Kaminská, M. Lamiová a E. Miroššayová. Exponáty zo zbierok ZM Trebišov, Východoslovenského múzea a VPS AÚ SAV Košice priblížili vývoj osídlenia strednej časti historického Zemplína v praveku. Paleolitické obdobie reprezentovala industria gravettienkej kultúry z Hrčel'a. Neolit bol predstavený krásnou bukovohorskou keramikou a kamennými nástrojmi z výskumu sídliska v Zemplínskom Hradišti. Z inej lokality tejto obce sú pamiatky, ktoré na výstave reprezentovali tiszapolgársku a bádenskú kultúru z neskorej doby kamennej. Doba bronzová bola zastúpená keramikou z birituálneho pohrebiska otomanskej kultúry v Strede nad Bodrogom, veľmi zaujímavými (zatiaľ nepublikovanými) nálezmi z výšinného sídliska gávskej kultúry v Somotore a depotmi bronzov zo Somotora, Viničiek a Zemplína. Materiálnu kultúru staršej doby železnej priblížili nálezy z Radu. Rozhranie letopočtov bolo predstavené keltsko-dáckymi pamiatkami a doba rímska nálezmi zo žiarových hrobov zo Zemplína.

Hrad Parič, kláštor pavlínov a šľachtici z Perína (9.12.1997-10.3.1998). Túto výstavu pripravil jej autor (J. Chovanec) pri príležitosti 610. výročia príchodu Perényiovcov na hradné panstvo Trebišov, 495. výročia založenia pavlinského kláštora a 25. výročia od prvých archeologických výskumov na hrade Parič. Odborný seminár bol súčasťou vernisáže výstavy. O. Leander Tadeusz Pietras, predstavený komunity pavlínov a farár v rímskokatolíckom kostole Narodenia Panny Márie vo Vranove nad Topľou, predniesol príspevok Pavlíni v Trebišove. J. Chovanec príspevkom **Hrad Parič a šľachtici z Perína** poukázal na činnosť členov tohto šľachtického rodu v Zemplíne a ich miesto v dejinách Uhorska. Na tejto historicko-archeologickej výstave boli verejnosti po prvý raz kompletne

sprístupnené nálezy z hradu (keramické nádoby, kachlice, dlaždice, kamenné architektonické články, kamenné gule, kovové predmety, výrobky zo skla, ozdoby, šperky, mince). Zaujímavé boli aj archívne dokumenty k počiatkom a dejinám hradu i kláštora, ikonografický materiál, obrazy z 18. storočia a pavlínske rúcho – habit s kapucňou a škapuliárom. Výstava bola nominovaná na udelenie výročnej ceny časopisu Pamiatky a múzeá za rok 1997.

Začiatkom roka 1998 boli v kaštieli sprístupnené aj kamenné krstiteľnice a architektonické články – základ budúceho lapidária.

Výstavu **Prvé tisícročie medzi Tisou a Hornádom** (5.7.1998-6.10.1998) autorsky pripravil J. Chovanec zo zbierok Zemplínskeho múzea v Trebišove, VPS – AÚ SAV a Východoslovenského múzea v Košicach. Táto výstava poukázala na osídlenie juhovýchodného Slovenska v prvom tisícročí nášho letopočtu. Doba rímska a sťahovanie národov bolo na výstave zastúpené sídliskovými nálezmi z Hrane, Novosadu, Oborína-Kucian, Trebišova a Zemplína. Predveľkomoravské obdobie sprítomňovali nálezy zo slovansko-avarského birituálneho pohrebiska vo Valalíoch-Všechsvätých. Materiálnu kultúru veľkomoravského obdobia na juhu východného Slovenska reprezentovali exponáty pochádzajúce z výskumu sídlisk v Blatných Remetách, Trebišove a Zemplínskom Hradišti (slovanská osada Hiňov). Poveľkomoravský horizont a obdobie včleňovania územia Slovenska do vznikajúceho Uhorska bolo na výstave zastúpené hrobovými nálezmi z Karosa (Maďarsko), Dobrej, Radu a Zemplína.

Trebišov je osídlený už sedem miléníí, teda celých sedem tisícročí. Najstaršie doklady o pobyte človeka na tomto území siahajú na začiatok 5. tisícročia pred Kristom, do mladšej doby kamennej. Takmer z celého obdobia pravekých dejín sa na území mesta a v jeho okolí zistili sídliská, či pohrebiská. Pre počiatky histórie Trebišova má najväčší význam obdobie druhej polovice 1. tisícročia, keď toto územie postupne osídľovali naši slovanskí predkovia. V najstaršej časti mesta, v okolí terajších katolíckych kostolov, zistilo sa intenzívne osídlenie s remeselníckymi dielňami z 8.-10. storočia. V 13. storočí sa už Trebišov formoval a pretváral na malé mesto s blízkym hradom. Zo stredovekých písomností možno zistiť, že koncom 13. storočia bol vlastníkom Trebišova a hradného panstva šľachtic Andronik, syn Jána z Trebišova (1296: ... magistri Andronici de Terebes ...; 1300: ... magister Andronicus filius Johannis de Terebes ...). V roku 1803 však vyšla v Budíne kniha Antala Szirmaya Notitia topographica, politica incluti comitatus Zempléniensis. V nej je údaj, že hrad Trebišov už v roku 1254 patril šľachticovi Andronikovi. Táto prvá písomná zmienka bola takmer všeobecne prijatá, aj keď nie je isté, či takáto písomnosť z roku 1254 vôbec existovala, keďže od čias Antala Szirmaya, teda celých 200 rokov, ju už nikto nikdy nevidel. Napriek skepticizmu niektorých bádateľov je skôr prijateľná už dávnejšie prezentovaná písomnosť z roku 1219 vo Varadínskom registri (publikovanom roku 1903), ktorá sa môže týkať Trebišova v Zemplíne. Či už však prvá písomná zmienka pochádza z roku 1219 alebo z roku 1254, nemá to žiadny podstatný význam pri určovaní starobylosti stredovekého mesta. Tým podstatným sú v tomto prípade archeologické pamiatky, ktoré hodnoverne dokladajú najstaršie osídlenie a neskorší vývoj sídliskovej jednotky. Výstava **Sedem miléníí Trebišova** pri príležitosti prvej písomnej zmienky bola inštalovaná vo Vlastivednom múzeu od 27. septembra 1999 do 17. marca roku 2000. Jej autor Ján Chovanec v ôsmich výstavných celkoch načrtol dejiny mesta od praveku po súčasnosť: 1. 5 tisícročí pred Kristom, 2. Od Dákov po Slovanov, 3. Trebišov šľachtica Andronika, 4. Hrad Párik, 5. Rímskokatolícky kostol Navštívenia Panny Márie a pavlínsky kláštor, 6. Gréckokatolíci v Trebišove, 7. Osudy šľachty a trebišovských kaštieľov v 18.-20. storočí, 8. Nedokončená revolúcia 1989 ... a čo ďalej? Súčasťou vernisáže výstavy boli prednášky primátora mesta L. Michalanského (Mesto dnes a zajtra) a J. Chovanca (Sedem miléníí Trebišova). Po vernisáži spomienková slávnosť pokračovala svätou liturgiou v gréckokatolíckom chráme Navštívenia Presvätej Bohorodičky a svätou omšou v najstaršej živej stavbe mesta – rímskokatolíckom kostole Navštívenia Blahoslavennej Panny Márie. K výstave vydal pohľadnicu spolok na ochranu kultúrnych pamiatok Arx Paris, ktorý sa na jej príprave významne podieľal.

Od roku 1973 sme v Trebišove organizovali množstvo historicko-archeologických exkurzií a seminárov pre študentov, učiteľov dejepisu, ale aj pre odborníkov z oblasti archeológie, histórie a dejín umenia. 18. októbra 2000 sa v Trebišove uskutočnilo **9. stretnutie východoslovenských archeológov**. Venovali sme ho pamiatke troch slovenských archeológov, rodákov z východného Slovenska, ktorí v tomto regióne aj dlhý čas pôsobili a profesionálne sa mu venovali. Žiaľ, rok 2000 bol pre PhDr. Ladislava Bánesza, DrSc., Františka Javorského a PhDr. Bela Pollu, DrSc. aj rokom ich odchodu z pozemského sveta do sveta večnosti. Výstavka, ktorá trvala od 18. októbra do Vianoc roku 2000, pripomínala život a dielo týchto troch osobností slovenskej archeológie. V odbornej časti programu stretnutia archeológov predniesli príspevky o svojej výskumnej činnosti M. Giertlová, M. Soják, L. Kaminská, J. Chovanec, E. Miroššayová, L. Gačková, I. Strakošová a ako hosť podujatia zo stredného Slovenska J. Moravčík. Podujatie bolo zakončené v neskorých popoludňajších hodinách exkurziou na najvýznamnejších kultúrnych pamiatkach mesta.

Tisícročia pred Kristom. Výstavu o osídlení strednej časti historického Zemplína od staršej doby kamennej po narodenie Krista autorsky pripravil J. Chovanec; výstava vo Vlastivednom múzeu v Trebišove trvala od 27.6.2001 do 4.9.2001. Obdobie paleolitu bolo prezentované kamennou industriou gravettienkej kultúry z Hrčel'a (výskumy L. Kaminská a J. Chovanec). Misky, amfory s čiernou maľovanou výzdobou, polgul'ovité nádoby s rytou výzdobou, obsidiánová industria, brúsené kamené nástroje i žarnovy na drvenie obilia, ktoré reprezentovali neolitickú bukovohorskú kultúru, pochádzajú z dnes už významnej archeologickej lokality Zemplínske Hradište (výskum J. Chovanec). Eneolit bol na výstave predstavený nálezmi tiszapolgárskej kultúry, bádenskej kultúry a kultúry

Nyírség-Zatín zo Zemplínskeho Hradišťa, Trebišova, Novosadu a Michalian (výskumy J. Chovanec). Zo staršej doby bronzovej boli na výstave prezentované keramické nádoby a kostené predmety z otomanského pohrebiska v Trebišove (výskumy V. Budinský-Krička, J. Chovanec) a keramika z birituálneho pohrebiska tejto kultúry v Strednej nad Bodrogom (bol to vôbec prvý archeologický výskum B. Pollu). Urna a keramické nádoby zo žiarového pohrebiska v Zemplínskych Kopčanoch prezentovali kultúru Suciú de Sus zo strednej doby bronzovej (výskum S. Demeterová). Život ľudu v mladšej a neskorej dobe bronzovej priblížili nálezy gávskej kultúry zo Somotora (výskum J. Chovanec) – keramické nádoby a zásobnice, závažia, cievky, idoly, pieskovcový kadlub na odlievanie sekeriek, depot bronzových ozdôb, ale aj niekoľko kamenných žarnov na drvenie obilia. Sídliškové nálezy z Radu poukázali na hmotnú kultúru a život v staršej dobe železnej (výskum E. Miroššayová). O duchovnom svete keltsko-dáckych obyvateľov v období na rozhraní letopočtov podali svedectvo nálezy z obetiska v Zemplíne (výskum D. Čaplovič) – súčasti bojovníckej výzbroje, poľnohospodárske náradie, drobné ozdoby a kuchynská keramika. Vystavené exponáty boli doplnené rekonštrukciami výrobných a pracovných nástrojov, kresbovými rekonštrukciami výrobných zariadení a obydlií, fotografiami z výskumov a chronologickými tabuľkami. Návštevníkom výstavy bol tak načrtnutý obraz života a kultúry človeka i spoločnosti v dobách pred Kristom.

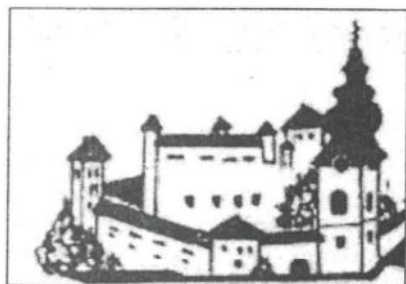
Od 18. októbra 2001 do 18. marca 2002 bola v Trebišove druhá medzinárodná výstava kachlíc z 15.-17. storočia **Gotické a renesančné kachliarske umenie v Karpatoch**. Výstavu tvorilo 256 exponátov z týchto lokalít: Banská Bystrica, Banská Štiavnica, hrad Sitno, hrad Slovenská Ľupča, hrad Liptov, Liptovská Mara, hrad Párik v Trebišove, Košice, Kláštorisko v Slovenskom raji, kaštieľ Borša, kaštieľ Veľatý a hrad Brekov. Z poľského územia boli na výstave prezentované kachlice z týchto stredovekých miest: Bedziemyśl, Biecz, Jarosław a Łańcut. Z Maďarska boli na výstave kachlice zastúpené tieto hrady a kaštiele: Füžér, Pácin, Sárospatak, Szerencs. Súčasťou výstavy boli postery z hradu Wawel v Krakove (Poľsko) a z Ľvova (Ukrajina), ale aj reklamný keramický model kachľovej pece a grafické návrhy z 19. storočia z Levoče a Spišského Podhradia. Arx Paris, spolok na ochranu kultúrnych pamiatok v Trebišove, vďaka podpore Ministerstva kultúry SR (pán minister M. Kňazko) a Karpatskej nadácie (pani L. Dittel, riaditeľka pre SR) ako súčasť celého projektu usporiadal v dňoch 18.-20. októbra 2001 aj **kolokvium** archeológov a historikov umenia. Zúčastnili sa ho odborníci zo šiestich európskych krajín: Česká republika (R. Krajíc), Maďarská republika (J. Ando, I. Szatmári, G. Tomka), Poľská republika (S. Czopek, M. E. Dabrowska a A. Lubelczyk), Slovenská republika (P. Bisták, J. Hoššo, J. Chovanec, J. Labuda, G. Lukáč, M. Mácelová, I. Strakošová

a M. Uličný), Spolková republika Nemecko (L. Döry), Ukrajinská republika (V. D. Gupalo). Sprievodnými akciami kolokvia boli exkurzie po významných pamiatkových objektoch na území historického Zemplína; na Slovensku to bol Trebišov, archeologické lokality v okolí Zemplínskych vrchov, Viničky, Klin nad Bodrogom, Malá Bara a Borša, v Maďarsku Pácin, Karcša, Füžér a Sárospatak.

To všetko už bolo. A čo bude v najbližšom období? Kto vie? Ved' stáva sa všeličo. V roku 2002 uplynulo presne pol tisícročia od založenia trebišovského kláštora pavlínskych mníchov. V súčasnosti žijúce generácie Trebišovčanov už nezažijú žiadne takéto významné okrúhle výročie z dejín nášho mesta, ako sme mali možnosť zažiť my. Pri príležitosti 500. výročia kláštora v roku 2002, ktorý sme v našom meste zasvätili Svätému Pavlovi Pustovníkovi, mal sa realizovať pripravený scenár výstavy **Monasterium Beatae Mariae Virginis de Terebes 1502-2002**, ale aj svätá omša za spásu duší cirkevných hodnostárov a donátorov kostola i kláštora, ktorých telesné ostatky sú uložené v kostolných a kláštorňoch kryptách i na verejných cintorínoch. Kvôli diablom a zloduchom, ktorí s maskami anjelov v našom meste vyčítajú, sa výstava nereализovala ... Čas však neuveriteľne rýchlo plynie; tých zopár mesiacov ubehne a čoskoro tu bude záver roka, po ňom nový rok 2004. Na ich rozhraní by autor predsa len chcel výstavu pripraviť a pripomenúť 500. výročie dokončenia kláštora, príchodu mníchov a voľbu zakladateľa kláštora Imricha Perényiho za uhorského palatína (v roku 1504). Jej názov však už bude iný: **Emericus Perényi et Monasterium Beatae Mariae Virginis de Terebes**.

Človek patrí k najzložitejším objektom sveta, je citlivý na svoje okolie. Dobré dielo sa môže podariť len tam, kde je normálna pracovná atmosféra, kde pracovník má pocit voľnosti, pocit dôležitosti a dôvery. Ak čitateľ hodnotí uvedené archeologické aktivity v Trebišove kladne, tak **napriek všetkému** sa to dobré dielo podarilo. Pri príležitosti obdobných príspevkov, ako je ten môj, patrí sa poďakovať všetkým, ktorí sa podieľali na príprave výstav a podujatí. Prirodzene, poďakovanie patrí všetkým tým, ktorí tu boli menovito spomenutí, ale patrí ešte aj dvom-trom spolupracovníkom, ktorí v prípade potreby vždy pomohli, no spomenúť ich na tomto mieste nie je možné; tých zopár slov by im mohlo skôr uškodiť. Tak teda končím a všetkým čitateľom ďakujem za pozornosť.

J. Chovanec

V súvislosti so stavebnými prácami areálu Starého zámku v Banskej Štiavnici sa v r. 2001 - 2002 uskutočnili zisťovacie výskumy v priestoroch bývalej sakristie, súčasnej vstupnej brány, pred pôvodným vstupom gotickej veže a na styku veže Himmelreich a obvodového muriva. Práce viedli, dozorovali, dokumentovali pracovníci PÚ (M. Šimkovic) a SBM (J. Labuda). V priestore bývalej sakristie sa pod podlahou objavilo murivo predpokladanej apsidy zo začiatku 13. stor., ako aj západné murivo bývalej sakristie z 2. polovice 13. stor.

Veľmi zaujímavé výsledky sa našli v priestore dnešnej vstupnej brány, kde sa za vstupnou bránou odkryla priekopa s postranným murivom, ktorá slúžila aj ako kanalizačný zberač od 16. stor. Analogickú situáciu sme zistili pred vstupnou bránou, kde okrem odkrytého múrika pre zachytenie padacieho mosta sa našli drievka pre reguláciu vody a predpokladáme v odstupoch situované múriky ako súčasť prístupovej "rampy" do zámku v miestach priekopy.

Pri zemných prácach sa na viacerých miestach zámku (severné murivo kostola, veža Himmelreich ...) odkryli zvyšky hrobov, čo dokazuje intenzívne pochovávanie v blízkosti farského kostola v priebehu 13. - 15. stor.

J. Labuda

SPOMÍNAME

Archeológ a muzeológ Béla Szőke (1913-1961) (K 90. výročiu narodenia.)

Keď ma v r. 1956 počas mojej prvej štúdijskej cesty do zahraničia pri návšteve múzea v Győri oslovil jeho riaditeľ B. Szőke rýdzou slovenčinou - mimochodom bez najmenšieho akcentu, bol som mierne prekvapený. V momente keď na moje obdivné počudovanie zareagoval nostalgickou spomienkou na archeologický seminár a štúdium u prof. Eisnera v Bratislave, všetko som pochopil.

B. Szőke sa totiž narodil v Malackách odkiaľ sa jeho rodičia po vzniku Československa presťahovali do Nových Zámkov. Tu v roku 1932 zmaturoval a na želanie rodičov odišiel študovať právo do Brna. Právo mu však príliš nesedelo a tak sa rozhodol pre štúdium histórie a archeológie na Komenského univerzite v Bratislave. V archeologickom seminári prof. J. Eisnera prevzal po odchode A. Loubala do pamiatkového úradu funkciu pomocnej vedeckej sily a túto vykonával až do vienskej arbitráže v r. 1938. Štúdium archeológie ukončil v r. 1940 v Budapešti. Keďže perfektne ovládal slovenčinu, následne nastúpil na miesto profesora na slovenskom menšinovom gymnáziu v Šuranoch, kde zotrval až do r. 1945. V povojnovom období odišiel do Maďarska. Po r. 1946 sa stal

pracovníkom župného múzea v Győri a čoskoro aj jeho riaditeľom. V tejto funkcii zotrval až do predčasného úmrtia vo veku 48 rokov, 29. 11. 1961.

Značná časť života i záslužnej muzeálnej a vedeckej činnosti B. Szőkeho sa viaže k územiu Slovenska, preto slovenské archeologické bádanie ho právom priradzuje k osobnostiam, ktoré prispeli k jeho rozvoju. Už počas gymnaziálnych rokov v Nových Zámkoch sa B. Szőke stal nadšeným záujemcom o históriu svojho regiónu a zberateľom archeologických nálezov. Systematicky sledoval výkopové práce v meste, robil terénny prieskum na poliach v jeho okolí a všetko zároveň precízne evidoval. Jeho zbierka, ktorá sa neskôr stala dôležitou súčasťou fondov múzea, obsahovala nálezy od neolitu až po 18. stor. Zhromažďoval aj historické pamiatky a národopisné exponáty k regionálnym dejinám. Vďaka neúnavnej zberateľskej činnosti mladého Szőkeho mohlo pri príležitosti 250 - ročného jubilea oslobodenia Nových Zámkov od Turkov, vzniknúť v r. 1935 Mestské múzeum s bohatým archeologickým zbierkovým fondom. Zaslúžila sa oň hŕstka miestnych nadšencov na čele so štábnym kapitánom L. Albrechtom a B. Szőkem. Osud múzea vo vojnových rokoch žiaľ nebol priaznivý. Počas amerického náletu na Nové Zámky dňa 14. marca 1945 bola budova múzea zasiahnutá viacerými bombami. Časť predmetov bola odcudzená alebo rozobratá "milovníkmi" starožitností. Až v 60-tych rokoch sa podarilo postupne novozaloženému

múzeu kúpou získať nepatrnú časť pôvodných exponátov a archíválií. Smutný osud výsledkov dlhoročnej zberateľskej a múzeálnej aktivity B. Szőkeho, ktorý počas 10-ročného pôsobenia na Novozámocku sledoval a zachraňoval nálezy z viac ako 250 archeologických lokalít, ale i nedobrovoľné vysťahovanie v r. 1946 do Maďarska podlomili jeho zdravotný stav. Nepriaznivo sa podpísali aj na priebeh jeho choroby, zákernej tuberkulózy.

V mimoriadne záslužnej v múzeálnej činnosti B. Szőke pokračoval aj po odchode do Maďarska. Organizoval rekonštrukčné práce vojnou poškodeného múzea v Győri a venoval sa obnove jeho bohatých zbierkových fondov.

Významný je prínos B. Szőkeho aj na poli terénneho archeologického prieskumu a výskumu Novozámocka. Z terénnych aktivít B. Szőkeho z nášho pohľadu azda najvýznamnejší bol jeho výskum v r. 1942 v Bešeňove (okr. Nové Zámky) kde sa mu okrem pravekých nálezov (d. bronzová, latén) a radového pohrebiska z 1. pol. 11. - 1. pol. 12. stor. podarilo odkryť aj 12 popolnicových staroslovanských hrobov. Žiaľ väčšina týchto nálezov bola počas vojnových udalostí zničená a publikovanie výskumu bolo možné iba na podklade zachránených poznámok, pracovného denníka, kresieb a fotografií (B. Szőke - J. Nemeskéri: Archeologické a antropologické poznatky z výskumu v Bešeňove, in: Slov. arch. 2, 1954, 105-135). Ešte ako študent odkryl B. Szőke staromaďarské hroby z 1. pol. 10. stor. v Nesvadoch (dnes miestna časť obce Aňala), B. Szőke: Gräber aus der Landnahmezeit in Nasvad, Folia. arch. 3-4, 1941, 214-224). Tu podnikol aj výskum kostrového cintorína z 11.-18. stor. Žiaľ materiál z neho bol čiastočne zničený a nedočkal sa publikovania.

Prieskumné terénne aktivity B. Szőkeho sa sústreďovali predovšetkým na Nové Zámky a ich okolie. Záznamy o nich (vyše 250 lokalít) odovzdal do Archeologického ústavu SAV v Nitre. Viaceré z lokalít objavených B. Szőkom sa neskôr stali predmetom systematických výskumov AÚ SAV. Spomeňme aspoň avarsko-slovanské pohrebisko v tehelni alebo praveké pohrebiská v polohe "Ragoňa" priamo na území Nových Zámkov. Podobne aj laténske pohrebisko v Komjaticiach a slovanské pohrebisko v polohe "Papföld" v Bešeňove. Dôležité poznatky získal B. Szőke aj k lokalizácii "Nyarhídu-Letomostia" významného včasnohistorického brodu na rieke Nitra v Nových Zámkoch. (B. Szőke, Brod na rieke Nitra pri Nových Zámkoch, in: Štúdijské zvesti AÚ SAV 2, 1957, 105-113).

V oblasti teoretického bádania sa pod vplyvom jeho učiteľa Eisnera stalo bádateľskou doménou B. Szőkeho obdobie avarsko-slovanskej symbiózy a úsek najstarších staromaďarských dejín, období ktoré okrem archeologických nálezov siahajú aj ku štúdiu historických prameňov. K takejto práci získal dobré predpoklady aj vďaka ďalšiemu učiteľovi, profesorovi V. Chaloupeckému. Originálne a významné sú štúdie B. Szőkeho k dejinám osídlenia karpatskej kotliny v 10.-12. stor., najmä jeho príspevok k problému tzv. belobrdskej kultúry (A bjelobrdoi kultúrál - Sur la civilisation du Bjelobrd, in: Archaeologiai Értesítő 86, 1959, 32-47). Znalosť slovanských jazykov a intenzívne kontakty s archeológmi iných stredoeurópskych krajín mu umožnili dobre sa orientovať vo výsledkoch nových výskumov, v archeologickej literatúre českej a slovenskej, poľskej i juhoslovanskej proveniencie, pohotovo ich glosovať i kriticky využívať. Iste aj v tomto pramenilo Szőkeho úsilie o objektivizujúci pohľad na posudzovanie avarsko-slovanských vzťahov pri interpretácii pomeru hmotnej a duchovnej kultúry neskorej doby avarskej a kultúry Veľkej Moravy (B. Szőke: Über die Beziehungen Moraviens zu dem Donaugebiet in der Spätawarenzeit, Studia Slavica 6, Budapest, 1960, 75-112). I keď v jeho pokuse o hľadanie priamej kontinuity pochovávaní od zániku avarskej ríše k staromaďarským pohrebiskám z 10.-11. stor. (v určitých regiónoch) zostáva veľa diskutabilného, nemožno mu uprieť snahu o reálne riešenie tohto problému. Pozoruhodný je jeho názor na otázku etnickej skladby pohrebísk z doby avarskej ríše. Predpokladá, že vo veľkej časti Karpatskej kotliny žilo zmiešané avarsko-slovanské obyvateľstvo, ktoré si síce v južných oblastiach podržalo značné množstvo prvkov nomádskej materiálnej kultúry (kroj) i avarské duchovné tradície, avšak podliehalo ako ukazujú výsledky jazykovedných výskumov, rečovej slavizácii. B. Szőke nepochybne patril k tým nemnohým maďarským bádateľom, ktorí predpokladali úzku koexistenciu a symbiózu avarskeho a slovanskeho etnika. Nespochybňoval ani výrazný podiel Slovanov pri vytváraní včasnouhorskeho štátu.

Väčšina štúdií B. Szőkeho sa vyznačuje stručnosťou a prísnou vecnosťou. Vždy prináša k sledovanému problému v koncentrovanej podobe súhrn faktov, logických argumentov a zreteľne formulovaných záverov. Takýto je aj jeho príspevok k sledovaniu pohanstva na včasnostredovekých pohrebiskách (Spuren des Heidentums in den frühmittelalterlichen Gräberfeldern Ungarns, Studia Slavica 2, Budapest 1956, 119-155) alebo glosa k problému avarských hrnkov (Az avarok hringje, in: Archaeologiai Értesítő 87, 1960, 61-63). B. Szőke sa zaslúžil popri výskume regionálnej histórie Novozámocka aj o zber etnografických pamiatok. Publikácie žiaľ stihol z nich využiť iba staré rybárske náčinie (Az érsekújvári régi halászat emlékei, Ethnographia 59, 1948, 128-133).

Predčasný skon B. Szőkeho v období plného rozmachu jeho tvorčích síl bol veľkou stratou, nielen pre maďarskú ale i pre slovenskú archeológiu.

T. Kolník

Archeológ a historik Emanuel Šimek (1883-1963).
(K 120. výročiu narodenia.)

Pri počiatkoch archeologického výskumu na Slovensku stáli nielen uhorskí či maďarskí bádatelia, ale dôležité miesto tu pripadlo aj príslušníkom bratského českého národa. Popri zakladateľskej osobnosti Jana Eisnera v období prvej československej republiky a Jaroslavovi Böhmovi aj v období druhej Republiky, ešte predtým počas I. svetovej vojny a po nej, významné miesto patrí aj Emanuelovi Šimekovi.

Narodil sa 3. 4. 1883 v rodine lesníka vo Vatěticiach u Sušice v Česku. Maturoval r. 1903 na gymnáziu v Plzni. Už počas následnej trojročnej služby u vojenského námorníctva v Pule sa prejavil jeho hlboký záujem o prehistorické a antické pamiatky. Vtedy sa dôverne zoznámil s výskumami českého rodáka a v tej dobe aj kustóda Antickej zbierky v Pule, Antona Gnirsa (1873-1933). Mimochodom práve tohto roku uplynie 130 rokov od narodenia a 70 rokov od úmrtia tohto ďalšieho českého rodáka, ktorý sa zaslúžil o archeologické bádanie na Slovensku. Na tomto mieste aspoň krátko pripomeňme, že A. Gnirs, profesor na rakúskej námorníckej akadémii v Pule už začiatkom 20. stor. viedol dôležité archeologické výskumy na adriatickom pobreží (predrímska nekropola, rímske fórum a amfiteáter v Pule) i rozsiahle

vykopávky v starovekom Nesactii na ostrove Brioni. Z nášho, slovenského pohľadu je významné, že po r. 1918 A. Gnirs pôsobil ako konzervátor Archeologického ústavu v Prahe a v tejto funkcii v r. 1925 realizoval prvý odborný archeologický výskum v Stupave.

Úzky kontakt s A. Gnirsom nepochybne vplýval na E. Šimka do tej miery, že po troch rokoch vojenského života v Pule sa rozhodol odísť na ročnú dovolenku a zapísať sa v r. 1906 na štúdium histórie a zemepisu na českej univerzite v Prahe. Vzdal sa dobre platenej dôstojníckej hodnosti a plne sa oddal štúdiu histórie u prof. Golla, Pekařa a Šustu. Paralelne absolvoval aj 8 semestrov štúdia prehistórie u prof. L. Niederleho. Roku 1911 prijal ponuku pracovať v Zentral-Kommission für Denkmalfpflege vo Viedni. Nové vedecké prostredie, ktorému vtedy udával tón prehistorik európskeho formátu M. Hoernes i redakčná práca v Jahrbuch für Altertumskunde a v Mitteilungen des k. u. k. Zentral-Kommission für Denkmalfpflege boli pre E. Šimka dobrou príležitosťou a školou kritičnosti i cieľavedomej prípravy k profilovaniu archeologického bádania v budúcom Česko-Slovensku.

Už v dobe viedenského zamestnania sa E. Šimek zoznámil s dr. J. Zavadilom, dvorským radcom a sekčným šéfom Ústrednej komisie pre ochranu pamiatok vo Viedni (1912), ktorý sa po vzniku Česko-Slovenska stal prvým prezidentom Najvyššieho československého kontrolného úradu v Prahe. J. Zavadil bol objaviteľom avarsko-slovanského pohrebiska v Devínskej Novej Vsi, iniciátorom vykopávok na Devíne a autorom monografie "Velehrady Devín a Nitra" (Kroměříž 1912). Zavadilom obhajovaná téza, že Devín je onou historickou Dóvinou uvádzanou r. 864 vo Fuldských análoch, vzbudila u odbornej verejnosti značnú pozornosť.

V r. 1913 došlo k vzniku špeciálnej komisie pre odborný výskum Devína. E. Šimek ako viedenský úradný činiteľ snažil sa vytvoriť pre tento výskum nielen organizačné predpoklady, ale aj získať potrebné finančné prostriedky. Od počiatku si bol vedomý mimoriadneho významu tejto lokality pre archeológiu a históriu západných Slovanov. Výsledky Zavadilovho i vlastného výskumu v r. 1913 a 1914 zverejnil až po vzniku ČSR v r. 1920 v štúdiu "Devín" v Památkach archeologických (XXXII-1920, 1-53). Presvedčivo zdôvodnil, že Devín nie je iba Dóvinou z Fuldských análov, ale tiež v nich uvádzanou "ineffabilis Rastizi munitio", pevnosťou azda jedinou svojho druhu, bez existencie ktorej by tak prudký rozvoj Veľkomoravskej ríše bol sotva možný. Zároveň odmietol spájať Devín s tzv. otázkou velehradskou. E. Šimek v tejto štúdiu načrtnol v širokom historickom a geografickom kontexte aj pozíciu rímskych stavieb na Devíne.

Napriek tomu, že E. Šimek pôsobil vo Viedni ako vysoký rakúsky štátny úradník, vždy zostal uvedomelým Čechom. Prednášal aj vo viedenskom Sokole, uverejňoval články venované historickým ale i aktuálnym otázkam a fejtóny v českom "Víděnském denníku".

Po skončení vojny a rozpade Rakúsko-Uhorskej monarchie sa vrátil do Prahy. Keď po r. 1918 začal prof. F. Drtina ako štátny tajomník organizovať ministerstvo školstva, E. Šimek pohotovo prišiel s detailne premysleným návrhom na zriadenie štátneho archeologického ústavu v novovzniknutej republike. Keď sa ukázalo, že svojím návrhom predbehol dobu, že pomery na zriadenie takejto archeologickej inštitúcie ešte nedozreli, E. Šimek požiadal o preloženie na strednú školu a začal pôsobiť ako profesor na známom Reálnom gymnáziu v Ječnéj ulici v Prahe. Zároveň však pracoval aj ako expert pre praveké pamiatky pri Štátnom pamiatkovom ústave, neskôr viedol ako štátny konzervátor rezort ochrany pamiatok pre Čechy. V príspevku "K organizaci a metodě archeologické práce" zverejnenej v Osvěte r. 1920, fundovane zdôvodnil, že archeológia ako jeden z najmladších historických odborov potrebuje reorganizáciu v každom smere, ale že obzvlášť jej chýba dobrý a účinný zákon o archeologickom výskume a ochrane pamiatok. Súčasne ako prvý v Čechách, vyslovil požiadavku, aby nauka o praveku ľudstva sa v školských osnovách zaviedla ako samostatný predmet. V predkladaných návrhoch a požiadavkách presadzoval názor, že chránené nemajú byť iba nálezy, ale že ochrana sa musí vzťahovať rovnako aj na archeologické náleziská a to nielen dobre viditeľne hradiská, ale i na dosiaľ neobjavené sídliská, pohrebiská a iné pamiatkové objekty.

Informátor SAS XIV/2003/1

Informátor SAS XIV/2003/1

Informátor SAS XIV/2003/1

Informátor SAS XIV/2003/1

Informátor SAS XIV/2003/1

Informátor SAS XIV/2003/1

V roku 1922 sa E. Šimek na Filozofickej fakulte Karlovy university habilitoval prácou "Čechy a Morava v době římské". Od roku 1931, kedy bol E. Šimek poverený ako mimoriadny profesor na Masarykovej universite v Brne budovaním novozriadenej katedry prehistórie a protohistórie, sústredil svoje úsilie na jej transformáciu na samostatný životoschopný ústav a na jeho účinne zapojenie sa do moravského archeologického diania.

Oboje, napriek počínajúcej hospodárskej kríze a úsporným opatreniam v štátnej správe, v krátkej dobe úspešne zvládol. Od r. 1935 stál aj na čele reorganizovaného Moravského archeologického klubu, ktorý zorganizoval v r. 1936 úspešný trojdňový Zjazd československých prehistorikov, zacielený na problémy slovanskej archeológie, so zvláštnym zreteľom na Veľkú Moravu. Súčasťou tohto zjazdu boli aj exkurzie na Velehrad a Devín.

Keď po nemeckej okupácii, zatvorení českých vysokých škôl v r. 1939 a následných vojnových udalostiach, ktoré ochromili v Čechách všetku organizačnú a vedeckú činnosť, E. Šimek zistil, že v Protektoráte niet nádeje na otvorenie vysokých škôl, odsťahoval sa v r. 1940 do svojho letného sídla na Šumave. Napriek tomu, že naďalej sa intenzívne sa venoval vedeckej práci (rukopisu III. dielu Veľkej Germanie Klaudia Ptolemaia a príprave k ďalším štúdiám), počas nemeckej okupácie nezverejnil ani jediný článok a bojkotoval všetky pozvania k účasti na nemeckých odborných zjazdoch. Zásadne odmietol akúkoľvek spoluprácu v zmysle protektorátnej lojálnosti. Neváhal však podať vtedajšiemu ministerstvu školstva kritické pripomienky k vládnomu nariadeniu a ochrane archeologických pamiatok. Za súčinnosti s ostatnými predstaviteľmi českej archeologickej vedy a Spoločnosti českých prehistoriků významne sa podieľal na vypracovaní programu činnosti archeológov v Československu pre povojnové obdobie.

Po skončení vojny medzi prvými začal znova organizovať Prehistorický ústav Masarykovej university v Brne a úspešne pokračoval v pedagogickej a vedeckej činnosti. Hlavnú pozornosť však sústredil na dokončenie svojho celoživotného projektu, rozsiahlej štvorzväzkovej monografie "Veľká Germanie Klaudia Ptolemaia". Prvé dva diely vypublikoval ešte v 30-tych rokoch (I-Praha 1930; II-Brno 1935), III. diel vyšiel 1949 (Brno) a IV. najrozsiahlejší syntetizujúci diel v r. 1953 (Brno). V uvedenom monumentálnom opuse analyzoval - ako nikto pred ním, ani po ňom - v širokom historickom a geografickom kontexte údaje významného antického geografa Kl. Ptolemaia o lokalizácii osád, horstiev, riek a kmeňov v tzv. Veľkej Germánii. Na pozadí konfrontácie jemu známych historických i archeologických prameňov pokúsil sa o náčrt najpravdepodobnejšej interpretácie tohto významného, ale často spochybňovaného antického prameňa ku geografii európskeho barbarika. Podstatnú časť v ňom venoval lokalizácii osád, riek a horstiev v dobe rímskej v stredodunajskom barbariku a v rámci neho i na Slovensku.

Vo svojej poslednej monografii "Poslední Keltové na Moravě" (Brno 1958) sa E. Šimek zameral na problém osudu Keltov v dobe rímskej na Morave. Na základe analýzy keramiky pokúsil sa zdôvodniť a obhajovať logickú hypotézu, že ani v období dominujúceho germánskeho osídlenia doby rímskej, predošli obyvatelia Moravy-Kelti, úplne nevymizli. Pod mocenským a kultúrnym príkrovom nových dobyvateľov treba vždy hľadať aj zvyšky predošlého osídlenia. Myšlienky a argumenty E. Šimka o pretrvávajú a pokračovaní pôvodných domácich-autochtónnych zložiek osídlenia v časovo následných archeologických kultúrach zostávajú v mnohom inšpiratívne a aktuálne aj pre nás, súčasných držiteľov štafety archeologického bádania.

T. Kolník

JUBILEÁ

80 rokov

PhDr. BÁRTA Juraj, CSc. (13. 4. 1923 v Ružomberku-Rybárpoli). Významný slovenský archeológ, vedecký pracovník, ktorý začínal svoje pôsobenie ešte v Štátnom AÚ v Martine-Bystrici (1951). Od roku 1953 pracoval v AÚ SAV v Nitre. Patrí k zakladajúcim osobnostiam paleolitického, mezolitického, ako aj speleolitického výskumu na Slovensku. Známy je aj systematickým výskumom slovenských jaskýň. Publikoval početné štúdie a príspevky a je autorom monografie Slovensko v staršej dobe kamennej. Má veľkú zásluhu na tom, že sa nález venuše z Moravian vrátil na Slovensko.

Prof. PhDr. MARSINA Richard, DrSc. (4. 5. 1923 v Šahách). Dlhoročný vedecký pracovník Historického ústavu SAV v Bratislave so špecializáciou na diplomatiku a dejiny stredovekého Slovenska. Spoluautor mnohých významných odborných publikácií. Má výrazný podiel na záchrane a dokumentácii stredovekých slovenských listín, na objasňovaní dejín našich miest, na realizácii viacerých vedeckých konferencií, seminárov, výstav.

75 rokov

MELIŠ Štefan (nar. 9.9.1928 v Prahe). Dlhoročný externý spolupracovník Považského múzea v Žiline, objaviteľ početných nových archeologických lokalít v širšom okolí Považskej Bystrice, kde učí svojich mladších následníkov základom archeologického prieskumu v teréne.

70 rokov

POLIAK Ernest (16. 1. 1933 v Kvašove). Dlhoročný externý spolupracovník múzea v Žiline. Venuje sa prieskumu severného Slovenska, kde aj vďaka jeho spolupráci sa objavili nové lokality. Zachránil mnoho archeologických nálezov, ktoré sú súčasťou predovšetkým zbierkového fondu Považského múzea v Žiline.

Ing. arch. FIALA Andrej (4. 4. 1933 v Spišskej Novej Vsi). Ako jeden z mála absolventov architektúry (1959) svoju profesionálnu dráhu zameriaval na štúdium historickej architektúry, najmä hradov a ich výskumu (Bratislava, Spišský hrad, Krásna Hôrka, Trenčín atď.). Je autorom mnohých monografií, štúdií a vedecko-populárnych článkov.

PhDr. REJHOLCOVÁ Mária (1. 6. 1933 v Horných Opatovciach). Patrí k málo početným odborníkom, ktorí svoju profesionálnu dráhu začínali ešte v Štátnom ústave v Martine-Bystrici. Od roku 1953 pôsobila v AÚ SAV v Nitre. Svoj záujem sústredila predovšetkým na výskum včasnostredovekého osídlenia na západnom Slovensku. S jej rukopisom sa však môžeme stretnúť pri štúdiu početných nálezových správ v Dokumentácii AÚ SAV a to z rôznych období praveku i dejinného obdobia. Výsledky svojej odbornej práce publikovala v početných štúdiách i v samostatných monografiách. Mnohí členovia SAS si ju určite pamätajú ako dlhoročnú tajomníčku našej spoločnosti.

HORNÍK Ladislav (nar. 17.7.1933 v Ivanke pri Nitre). Patrí k zberateľom, vďaka ktorým sa obohatilo poznanie o nových nálezoch a archeologických lokalitách z bohatého nitrianskeho regiónu.

Prof. RNDr. HOVORKA Dušan, DrSc. (22. 8. 1933 vo Zvolene). Dlhoročný pracovník Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Vo svojej vedecko-výskumnej činnosti sa venuje problematike vyvrelých a metamorfovaných hornín. V posledných rokoch spolupracuje s archeológmi na riešení viacerých medzinárodných projektov. Výsledky prezentuje na mnohých konferenciách a seminároch, ako aj v odbornej tlači.

STUPAVSKÝ Jozef (nar. 28.11.1933 v Strážach nad Myjavou). Pôsobí v Šaštíne-Strážach. Jeho činnosť je zameraná predovšetkým na terénnu aktivitu a zberovú činnosť v rodnej obci.

65 rokov

PhDr. DRENKO Zoltán (nar. 2.5.1938 vo Filakove). Ako absolvent štúdia dejepisu a prehistórie na Karlovej univerzite v Prahe krátko pôsobil v Okresnom múzeu v Jičine (1963-1966), odvtedy bol nepretržite pracovníkom Slovenského národného múzea - Archeologického múzea v Bratislave. Venuje sa archeológii stredoveku, predovšetkým výskumu hradov, zámkov a zaniknutých osád. Uskutočnil viaceré záchranné i systematické výskumy a významne prispel k objasneniu problematiky protitureckých pevností na Slovensku. V roku 2000 dokončil šesťročný výskum zaniknutej kostolnej pevnosti s cintorínom vo Svodíne a v rokoch 2000-2001 viedol výskum zaniknutého kostola s hrobmi vo Svodíne - Nemeckom Svodíne.

BUBLOVÁ Helena (nar. 10.11.1938 v Čermanoch). Celý svoj pracovný život pôsobila v Archeologickom ústave SAV v Nitre, v rôznych pracovných zaradeniach: v dokumentačnom oddelení, na sekretariáte, v knižnici ako jej vedúca, v redakcii ako výkonná redaktorka mnohých publikácií. Podieľala sa aj na viacerých terénnych prieskumoch a výskumoch ako technická spolupracovníčka.

Redakcia čerpala údaje predovšetkým z publikovaných príspevkov v Slovenskej archeológii a Informátore SAS).

60 rokov

Ladislav VELIAČIK jubiluje. PhDr. Ladislav Veliačík, DrSc. (13. 6. 1943 v Medzilaborciach), štatutárny zástupca riaditeľa Archeologického ústavu SAV a popredný odborník na dobu bronzovú, sa dožíva šesťdesiatich rokov. Patrí k bádateľom s intenzívnym záujmom o terénny výskum, o čom svedčí rad úspešných vykopávok pohrebísk, sídlisk a hradísk. Aj keď sa venuje aj problematike staršej doby bronzovej, ťažiskom jeho záujmu je lužická kultúra. Vďaka mu za rad zásadných prác na túto tému. Aj v súčasnosti sa popri teoretických štúdiách intenzívne venuje terénnemu prieskumu stredo- a severoslovenských hradísk tejto kultúry.

Veľa energie venuje Ladislav Veliačík organizačnej práci v rámci svojho pracoviska. Vyzdvihnúť treba najmä jeho dlhoročný výrazný podiel na vedení ústavu a obetavé riadenie jeho publikačných aktivít. Svojou prirodzenou autoritou, vysokou odbornou erudovanosťou a chlapeckou povahou si získal rešpekt a uznanie medzi svojimi kolegami doma i za hranicami a priateľstvo mnohých ľudí. Želáme mu, aby si ešte po dlhé roky zachoval svoj entuziazmus, radosť z tvorivej práce a životný elán.

K. Pieta

ZEMPLÍN, ročník I., 1/2002, (zostavila Lýdia Gačková). Zemplínske múzeum v Michalovciach vydalo v závere roka 2002 za účelom prezentácie odbornej muzeálnej činnosti časopis venovaný prírode, archeológii, histórii, umeniu a kultúrnym tradíciám Zemplína. Úvodné číslo časopisu určeného záujemcom o uvedené odbory i širšiemu laickému okruhu čitateľov prináša krátke populárno-náučné príspevky z oblasti získavania, spracovania i prezentácie jednotlivých muzeálnych zbierok a expozícií (Š. Danko: Šakaly na Zemplíne?; L. Gačková: Platíme aj biatekmi alebo Kelt nie je len pivo; M. Molnár: Portréty Stárajovcov v zbierke Zemplínskeho múzea; D. Barnová: Magický svet alegórií a symboliky, magický svet ikon; M. Jáger: O povestiach okolo nás). Časopis obsahuje aj samostatné informatívne bloky o staršej i novej regionálnej literatúre a publikačnej činnosti pracovníkov ZM v roku 2002. Vydanie časopisu podporili Pozemné stavby, a.s. Michalovce a ČSOB pobočka Michalovce. Formát A5, brož. väzba, 36 s. Farebná obálka.

L. Gačková

Imrich Groško: KURIMA A JEJ ŠKOLY. Vydal autor vlastným nákladom. Košice 2000. 169 str. textu s početnými fotografiami.

Krátko predtým, ako nás I. Groško - historik umenia, autor početných publikácií, napr. "Košice vo výtvarnom umení" - navždy opustil, nám ešte stihol zanechať hodnotnú publikáciu venovanú jeho rodnej obci Kurime, okr. Bardejov. Táto východoslovenská lokalita je archeológom známa podľa eneolitických, tzv. východoslovenských mohýl, ktoré v jeho katastri skúmal prof. V. Budinský-Krička, o čom sa v práci tiež dočítame.

Hoci kniha I. Groška je podľa nadpisu zameraná na školstvo, má oveľa širší záber. Nachádzame v nej dejiny obce a jej okolia od praveku, ale najmä stredoveku (písomné správy o Kurime sú od 13. stor.). Kurimu považujú historici za najstaršiu trvale osídlenú lokalitu v Šariši. V 15. stor. bola dokonca najväčším mestekom severného Šariša, do 1867 používala predikát oppidum, odvtedy mala štatút veľkej obce.

Z hľadiska demografického je zaujímavá silná židovská komunita, ktorá už v 1818 mala synagógu, od 1880 vlastnú školu. Koncom 80. rokov 19. stor. tvorila dokonca 40 % obyvateľstva, z nich mnohí získali vysokoškolské vzdelanie a zastávali významné funkcie.

Kurima bola známa aj rezbármí, ktorí pracovali predovšetkým pre cirkev, ich diela sú v Bardejove, v početných obciach na okolí, ale aj v samotnej Kurime dominantami kostolov.

V knihe I. Groška sú zozbierané pozoruhodné údaje historické, etnografické, demografické, ale aj lingvistické. Knihu dopĺňajú spomienky žiakov školy v Kurime, medzi inými aj archeológa doc. PhDr. Juraja Pavúka, DrSc.

Publikáciu možno zakúpiť v knižnici J. Bocatia, Hlavná 48, 040 01 Košice.

M. Lamiová-Schmiedlová

DEJINY OBCE MORAVANY. Monografia obce. Vydal Obecný úrad v Moravanoch pri príležitosti 750. Výročia prvej písomnej zmienky o obci. Michalovce 2002, 287 s., čb a farebné obrázky, pevná väzba, angl. resumé.

Zostavovateľka L. Harbuľová. Štúdie z geografie, geológie, botaniky, zoológie, archeológie, histórie, etnografie, jazykovedy.

Kolektív autorov: R. Matlovič, M. Vizdal, F. Uličný, P. Kónya, L. Harbuľová, J. Žofčák, J. Ordoš, L. Bartko. Recenzenti: M. Bodnárová, M. Danilák.

M. Vizdal

ZWISCHEN ROM UND DEM BARBARICUM. Festschrift für Titus Kolník zum 70. Geburtstag.

Zborník k významnému životnému jubileu nestora archeologického bádania o dobe rímskej na Slovensku zostavili K. Kuzmová, K. Pieta a J. Rajtár zo 44 príspevkov zahraničných i domácich autorov a 10 súhrnov štúdií, ktoré boli venované jubilantovi a vyšli v dvojzväzku Slovenskej archeológie 49, 2001 a v zväzku 50/1, 2002. Jeho súčasťou je Tabula glatulatoria a bibliografia T. Kolníka. Úvodný príspevok Heinricha Pfeiffera, bývalého generálneho sekretára nadácie Alexander von Humboldt-Stiftung, Titus, ein Wanderer zwischen Kulturen und Welten je venovaný spomienkam na stretnutia s jubilantom a jeho životnej i vedeckej púti od doby nástupu na dlhodobý štúdiálny pobyt v Spolkovej republike Nemecko. Ostatné príspevky sú členené do troch blokov:

Römer, römische Provinzen und ihr Vorfeld

Doina Benea, Römische Werkstätten in Dakien (I) (mit Bezugnahme auf die Herstellung von Schmuckstücken und militärische Ausrüstungsgegenstände aus Bronze); László Borhy, Alea falsa est? - Gedanken zu einem trügerischen

Würfel aus Brigetio; David J. Breeze, A Pannonian soldier on Hadrian's Wall and the manning of milecastles; Maurizio Buora, Kräftig profilierte Fibeln aus Friaul (östliches Oberitalien); Sorin Cociș, Über die Fibeln mit doppelter Durchlochung für Spiralachse und Sehne aus Dakien; Karlheinz Dietz, Vom Rhein zur Donau: die legio I Adiutrix auf Bleisiegel aus Carnuntum; Marie Dufková und Iva Ondřejová, Daidalos und Ikaros aus Gerulata; Thomas Fischer, Zu einer römischen Soldatendarstellung aus Lentia/Linz an der Donau; Dénes Gabler, Terra Sigillata-Funde aus der sarmatischen Siedlung Dunakeszi-Alagi major (Súhrn); Jochen Garbsch, Alte und neue Mars-Fibeln; Mordechai Gichon, Piratika Skafé (Piraten Schiffe) und der Krieg zur See im Bellum Iudaicum 66-73/74 u.Z.; Gudrun Gomolka-Fuchs, Spätromisch-frühbyzantinische Spinneräte; Nicolae Gudea, The northern frontier of Moesia Prima and the western section of the border of Dacia Ripensis between A. D. 275-378; Radislav Hošek, Die Römer in Nordmittlemähren; Balázs Komoróczy, Das römische temporäre Lager in Modfice (Bez. Brno-venkov); Ernst Künzl, Der Imperator beim Siegesopfer. Ein prunkvoller Pferdegeschirranhänger aus dem 3. Jahrhundert; Barnabás Lőrincz, Die Erzeugnisse der Privatziegeleien in Pannonien; Michael Mackensen, Spätantike zweischnäuzige Lampen mit christlichen Symbolen aus Nordafrika; Marie Pardyová, Sind die Sarkophage des Anastasis und der sog. "zweier Brüder" im Vatikan das Werk zweier Bildhauer? Anmerkungen zu weiteren Sarkophagen aus der "Gruppe zweier Brüder" (Súhrn); Klára Póczy, Aquincum als Provinzhauptstadt zur Zeit der Severer; Eleni Schindler Kaudelka, Importe aus Italien - von norischen Töpfen verwandelt; Andrea Vaday, Militia inermis, militia armata. Bemerkungen zur Frage des Limes Sarmatae (Súhrn); Zsolt Visy, Angaben zu der Geschichte Pannoniens an der Wende vom 2. zum 3. Jahrhundert; Susanne und Heinrich Zabehlicky, "Wo war die Grenze?"

Barbaricum

Jan Bemann, Brooches of the Niemberg type and the Chronology of the Migration Period in Central Germany (Súhrn); Astrid Böhme-Schönberger, Die Distelfibel und die Germanen; Jan Bouzek, Die grosse Lanx von Strážbe bei Piešťany und der Kleintenstaat der Quaden; Grzegorz Domański, Die Ślęza in der römischen Kaiserzeit; Peter Donat, Langhäuser im östlichen Germanien. Überlegungen zu einem Forschungsproblem (Súhrn); Eduard Droberjar, Zu den elbgermanischen Prunkkniefibeln vom Typ Almgren 147; Kristián Elschek, Ein Hortfund von römischen Bronzegefäßbruchstücken, neue Grab- und Siedlungsfunde aus Zohor (Westslowakei); Marek Gedl, Siedlungskomplex der Przeworsk-Kultur in der Umgebung von Kietrz und Nowa Cerekwia in Oberschlesien; Radu Harhoiu, Archäologische Kulturgruppen des 6.-7. Jahrhunderts in Siebenbürgen. Forschungsgeschichtliche Überlegungen (Súhrn); Eszter Istvánovits, Römische Münzen im oberen Theißgebiet; Andrzej Kokowski, Die Bauchbestattungen in Masłomęcz-Gruppe; Eva Kolníková, Römische Bleiplombe aus Hurbanovo - der erste Fund in der Slowakei; Bruno Krüger, Markomannen in der antiken Überlieferung; Valéria Kulcsár und Friderika Horváth, Die Terra Sigillata-Funde der kaiserzeitlichen Siedlung Vác - Csörögi-rét im Barbaricum; Mária Lamiová-Schmiedlová, Fund eines Webstuhls aus der römischen Kaiserzeit in Ostrovany (Bez. Sabinov); Jan Lichardus, Schreibgeräte in frühgermanischen Gräbern der Markomannen und Quaden?; Magdalena Maczyńska, Das Verbreitungsbild der Fibel A. 67/68 und A. 68 im Barbaricum (Súhrn); Marek Oleński, The Grave No 25 from Charlupia Mała and its background; Karol Pieta, Neues zum Grab von Čáčov, Westslowakei; Ján Rajtár, Zur Verbreitung der Fibel Almgren 43 im Mitteldonauegebiet; Heinz Seyer und Hans-Ulrich Voß,

Eine Kelle Typ "Juellinge" (Eggers 162) aus der ehemaligen Neumark - einige Bemerkungen zu den frühkaiserzeitlichen Kelle-/Siebgarnituren im unteren Elbe- und Odergebiet; Alois Stuppner, Amulette und Anhänger vom Oberleiserberg bei Ernstbrunn, NÖ; Jaroslav Tejral,

Die germanische Silberfibel von Mušov und ihr archäologisch-historisches Umfeld (Súhrn); Vladimír Turčan, Ein germanisches Grubenhaus aus Trnava (Westslowakei). Ein Beitrag zur Datierung der Fibel A84; Vladimír Varsík, Besiedlung in der älteren römischen Kaiserzeit am östlichen Rand von Bratislava (Súhrn).

Varia

Horst Keiling, Zu den Haftarmgürtelhaken vom Menzliner Typ; Achim Leube, Anmerkungen zur deutschen Prähistorie 1938-1945. Brandenburg und die Slowakei (Súhrn); Vincent J. S. Megaw, A late La Tene anthropoid griped sword in New York; Christian Pescheck, Altar und Kultplatz zur Hallstattzeit im Donauraum?; Hans Peter Uenze, Eine neue Nackenscheibenaxt aus Südbayern.

Zborník vyšiel s podporou nadácie Alexander von Humboldt-Stiftung v Bonne ako Tomus V radu Communicationes Archeologického ústavu SAV v Nitre v roku 2002 v rozsahu 428 strán.

J. Rajtár

PROBLEME UND PERSPEKTIVEN DER KLASSISCHEN UND PROVINZIALRÖMISCHEN ARCHÄOLOGIE. Anodos-Supplementum 2. Trnava 2002. Formát A4, rozsah 79 strán, ISBN 80-89074-36-7. Zborník obsahuje 12 príspevkov v nemeckom, anglickom a francúzskom jazyku, ktoré odznali na vedeckej konferencii s medzinárodnou účasťou k 10. výročiu obnovenia činnosti Trnavskej univerzity v Trnave "Problémy a perspektívy filozofických, humanitných a sociálnych vied", v rámci sekcie zorganizovanej Katedrou klasickej archeológie pod názvom "Problémy a perspektívy klasickej a rímskoprovinciálnej archeológie" (Modra-Harmónia, 29.-30.4.2002). Týkajú sa doterajšej a budúcej koncepcie výučby klasickej a rímskoprovinciálnej archeológie, ako aj vedeckovýskumnej činnosti v tomto odbore, štúdiá a študentských aktivít v zahraničí, možnosti interdisciplinárnej

spolupráce, výsledkov bádania na Slovensku, v starovekej Panónii, Itálii a v Čiernomori. Zborník vyšiel k 10. výročiu založenia Fakulty humanistiky a k 5. výročiu pôsobenia Katedry klasickej archeológie.

OBSAH: NOVOTNÁ, M. Lehrstuhl für Klassische Archäologie der Trnava-Universität: bisherige Tätigkeit und Perspektiven; HOŠEK, R. Zu den Aufgaben der Klassischen Archäologie an der Trnava-Universität;

MIKOVÍNOVÁ, M. Tätigkeit der Studenten der Klassischen Archäologie im Ausland; TURČAN, V. Vorgängen und Perspektiven der archäologischen Forschung der Antike im Archäologischen Museum des Slowakischen Nationalmuseums; HUDEC, J. Problems and perspectives of Egyptology in Slovakia; POCHMARSKI, E. Die Anfänge des archäologischen Instituts und der archäologischen Sammlung in Graz; PARDYOVÁ, M. Les sarcophages paléochrétiens et quelques aspects de leur méthodologie; ŽIGRAI, F. - CHRASTINA, P. Landschaftsarchäologie als eine Kontaktwissenschaftsdisziplin zwischen Geographie und Archäologie; GABLER, D. - REDO, F. Eine kaiserliche Villa in San Potito di Ovidoli (AQ); KOVÁCS, P. Pannonia and the Greek inscriptions; ŠUTTOVÁ, A. Gründe der großen griechischen Kolonisation am Schwarzen Meer; LAMIOVÁ, M. Ausklang der römischen Zeit und Beginn der Völkerwanderungszeit in der Ostslowakei.

K. Kuzmová

ANODOS 2/2002. STUDIES OF THE ANCIENT WORLD IN HONOUR OF MÁRIA NOVOTNÁ. Trnava 2002. Formát A4, rozsah 338 strán, ISBN 80-89074-40-5. Jubilejný zborník Prof. PhDr. Márie Novotnej, DrSc. obsahuje príspevky 40 autorov zo Slovenskej, Českej, Maďarskej a Poľskej republiky, z Rakúska, Nemecka a Juhoslávie v nemeckom, anglickom a francúzskom jazyku.

OBSAH: Tabula gratulatoria; Bibliography of Mária Novotná; SOJÁK, M. Die Persönlichkeit von Prof. PhDr. Mária Novotná, DrSc. im Kontext des Kennens der urzeitlichen Entwicklung der Zips; BARTÍK, J. Gold bracelet from Middle Slovakia; BÁTORA, J. Fund einer Kupferhammeraxt aus Tajná (Beitrag zur Problematik der Verbreitung von Hammeräxten des Typs Székely-Nádudvar); BELJAK, J. Zvolener Mikroregion und ihre Bedeutung in der Bronzezeit; BORHY, L. Die Personifikationen der Vier Jahreszeiten (Horae) auf dem römischen Deckengemälde von Brigetio/Vásártér; BOUZEK, J. Die Bronzelekythos des Typus Talcott aus Hurbanovo und andere vorrömische mediterrane Bronzegefäße in der Slowakei; BURIAN, J. Das Kaiserporträt und seine zeitbedingten Zusammenhänge; DAVID, W. Die ältesten verzierten Bronzegürtelhaken der donauländischen Bronzezeit; DUFKOVÁ, M. The Amazons in apotropaic function? FARKAŠ, Z. Bird foot of a bronze sculpture from Bratislava - Devínska Kobyla; FURMÁNEK, V. - ILLÁŠOVÁ, L. Steinerne Rillenschläger aus Stará Bystrica, Bez. Čadca; GEDL, M. Neue doppelte tordierte Bronzehalsringe aus Zbrojewsko bei Częstochowa; HNILA, P. Pomegranates or lotus fruits? (Assyrian genii and their hanging attributes); HOŠEK, R. Die spätantike Literatur und Thrakien; HRNČIARIK, E. Alea iacta est; KALICZ-SCHREIBER, R. (†) - KALICZ, N. Die Steinverwendung bei den Bestattungen des spätbronzezeitlichen Gräberfeldes von Budapest-Békásmegyér; KOÓS, J. Neuere Bronzebecken von Ostungarn; KREKOVIČ, E. Fine pottery of Italian style in Pannonia; KUSTÁR, R. - WICKER, E. Biritualer Gräberfeldteil der Hügelgräberkultur in Csölyospálos (Ungarn); LIPPERT, A. (mit einem metallurgischen Beitrag von Gerhard Sperl) Ein Depot römischer Ambossbarren in den Hohen Tauern; MARKOVÁ, K. Zur Metallurgie der Siedlung in Malé Kosihy; MÜLLER-KARPE, H. Zum bronzenen Vogelgefäß von Čičarovce; NOVOTNÝ, L. Zur Kleidung des prähistorischen Menschen; OŽDÁNI, O. Zwei Metallfunde aus Nitra-Mlynáre; OŽDÁNI, O. - NEVIZÁNSKY, G. Urzeitliches Hügelgräberfeld in Gemerské Dechtáre und in Hajnáčka; PATAY, P. Eine besondere Gefäßgattung der Hochkupferzeit; PEŠKA, J. Die jungäneolithischen Gürtelhaken vom Typ Ig und ihr Fundkontext; SALAŠ, M. Neue urnenfelderzeitliche Bronzedepotfunde in Mähren - Überlegungen zum Depotfundhorizont Přestavlky; SCHMIDTOVÁ, J. - BAXA, P. - PAULÍK, J. Der Bronzehortfund aus Bratislava-Rusovce; SIMON, E. Embryo im Schoß der Aphrodite; SMOLÁRIKOVÁ, K. Le cimetiére saito-perse d'Abousir; STUHLÍK, S. Grab eines Handwerkers in Borotice; TASIČ, N. Metallfunde in der Brnjica-Kultur und das Problem des mykenischen Imports; TURČAN, V. Wall engraving of the villa rustica in Stupava; VELIAČIK, L. Der Bronzehortfund aus Makov, Bez. Čadca.

K. Kuzmová

DEJINY POĽNOHOSPODÁRSTVA NA SLOVENSKU. Kolektív autorov. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. Nitra 2001. Počet strán 621, brožovaná väzba. Vysokoškolská učebnica je určená študentom pre štúdium predmetu "Dejiny poľnohospodárstva". Podľa predslavu nájdú v nej zdroje informácií a poučenia aj ostatní, ktorých zaujímajú dejiny poľnohospodárstva na Slovensku.

MESTO POLTÁR. Regionálna monografia. Vydal Mestský úrad Poltár - 2002. 224 s., pevná väzba a farebné prílohy. Rozsiahla publikácia, v ktorej časť o archeologických nálezoch spracoval Ondrej Oždáni.

KNIŽKA O RADOŠINE. Autorský kolektív. Vydal Obecny úrad v Radošine 2002. 127 s., pevná väzba. Bohaté čierno-biele prílohy.

Božena Malovcová a kolektív: **MINULOSŤ A SÚČASNOSŤ KRÍŽOVEJ VSI. 1290-2002.** Vydal Obecný úrad Krížová Ves 2002. 192 s., farebné prílohy, pevná väzba. Autorom kapitoly o počiatkoch dejín je Marián Soják.

Marián Soják a kolektív: **DEJINY OBCE SPIŠSKÁ TEPLICA.** Spišská Teplica 2002. 258 s., farebné prílohy, pevná väzba.

UPOZORNENIE

História skla 2003

Sekcia Slovenskej archeologickej spoločnosti venovaná historickému sklu plánuje usporiadať svoje tretie stretnutie. Kolokvium sa bude tradične nazývať "História skla 2003". V prípade záujmu bude rozdelené na dva dni. Termín upresníme do zjazdu SAS. Z hľadiska organizácie, chceme zachovať nastúpenú cestu a okrem referátov ponechať priestor na diskusiu nekonformného charakteru s prezentáciou nálezov, problémov alebo otázok - teda okrúhly stôl. Budeme sa snažiť túto časť kolokvia realizovať vo vhodnejších priestoroch ako doteraz. Cieľom je pomôcť problému s nepublikovanými nálezmi, ktorých je na Slovensku veľmi veľa, napomôcť kontaktom a interdisciplinárnej spolupráci ako i výmene informácií. Ako ďalšie skvalitnenie v tomto smere chceme podporovať zverejňovanie presnejších informácií o archeologických nálezoch skla alebo existencii málo známych alebo neznámych zaujímavých sklenených predmetov v depozitároch múzeí v rámci publikačného výstupu z kolokvia. Častou príčinou nepublikovania nálezov zo skla je nielen nedostatok času ale tiež nedostatok informácií o aké nálezy vlastne ide, hlavne pri sklenených črepoch, ktoré popri nálezoch celých nádob sú niekedy podcenené. Preto často z archeologických nálezov poznáme len základnú informáciu o náleze sklenených črepov, ale kvantitu a kvalitu nepoznáme. Týmto chceme podporiť tých archeológov, ktorí majú záujem zverejniť pod svojim menom presnejšie informácie o svojich nálezoch skla i keď sa tejto problematike nevenovali a ani neplánujú venovať. Z hľadiska časového záberu chceme zotrvať naďalej v rozsahu od najstaršieho výskytu skla v dobe bronzovej až po novovek. I keď možno drobné koráliky z halštatu vyzerajú pri renesančných pohároch skromne, ide o dôležité artefakty s neobyčajne významným obsahom skrytých informácií o technike a technológii, terminológii, receptúrach, metóde analýz, ktoré pre interdisciplinárny výskum historického skla v širokom časovom rozsahu vytvárajú spoločné niveau. Od pracovníkov z múzeí radi uvítame informácie z vlastných skúseností so spracovávaním skla, alebo originálne postrehy venované zaujímavostiam technického alebo umeleckého charakteru. Informácie o organizácii kolokvia poskytneme tiež kolegom z Českej republiky a podľa záujmu im umožníme účasť.

Srdečne pozývame všetkých, ktorí sa chcú zúčastniť na kolokviu "História skla 2003" do Nitry, kde sa plánujeme predbežne stretnúť 4. novembra v budove na Akademickkej ul. Kontaktná osoba Dr. Danica Staššíková-Štukovská, Akademická 2, 949 21 Nitra, e mail nraustas@savba.sk, tel. 037/7335738/41 alebo 037/7335613.

Prihláška na kolokvium bude rozposielaná osobitne.

D. Staššíková-Štukovská

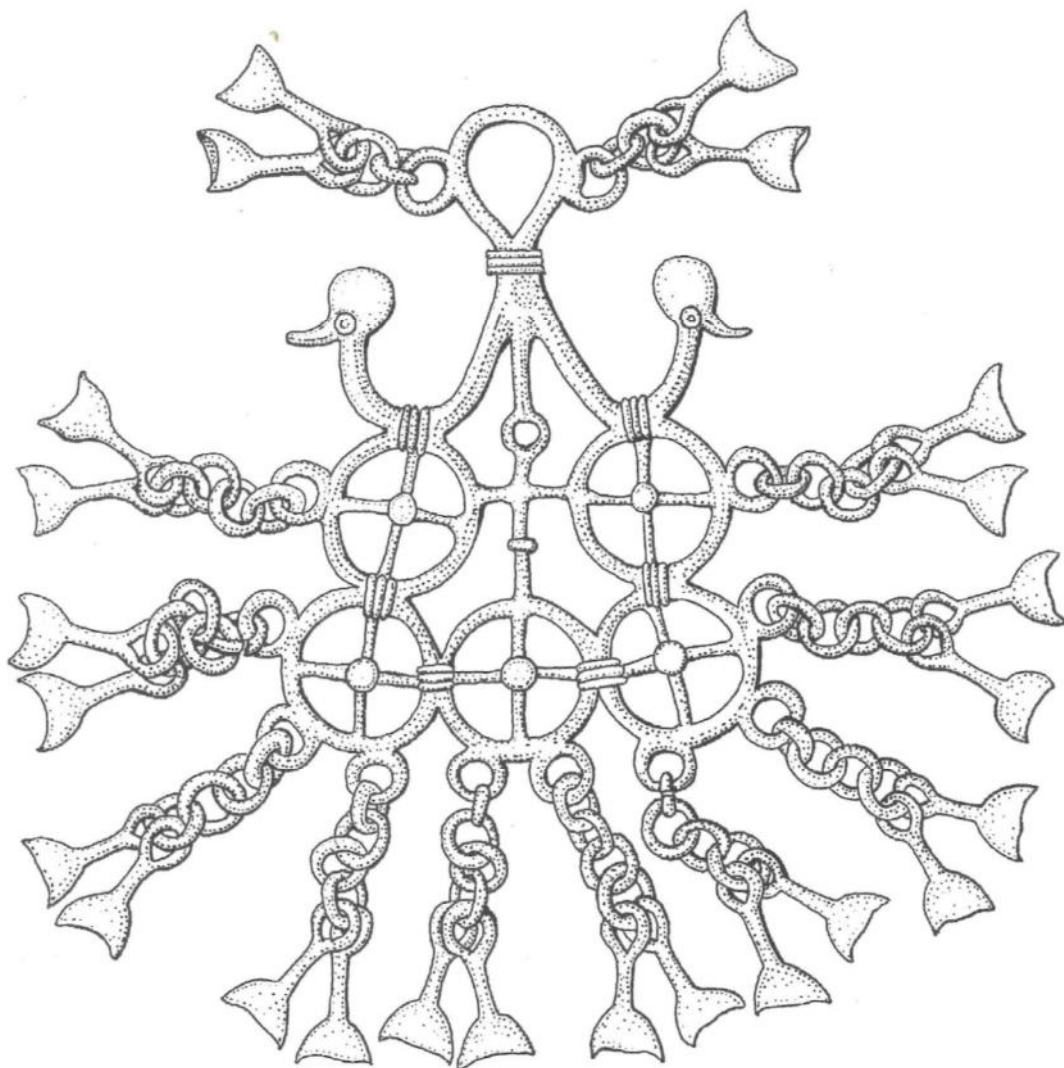
Vyberáme zo Zbierky zákonov č. 16/2003, Vyhlášky Ministerstva kultúry Slovenskej republiky z 12. novembra 2002, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu

§ 7, bod (7) Dokumentácia archeologického výskumu obsahuje najmä

- a) základné údaje o archeologickom nálezisku,
- b) údaje o zadaní a spracovaní archeologického výskumu,
- c) situovanie archeologického náleziska v teréne a lokalizáciu na výseku mapy v mierke 1:10 000,
- d) históriu archeologického výskumu archeologického náleziska,
- e) metódu a organizáciu archeologického výskumu,
- f) opis výskumných prác a preskúmaných nehnuteľností v denníku archeologického výskumu a v nálezových listoch,
- g) technickú dokumentáciu archeologického výskumu, najmä fotografie, kresby, plány,
- h) inventarizačný súpis, ktorý tvoria podrobné prírastkové katalógy všetkých nálezov,
- i) dokumentáciu a zhodnotenie nálezov,
- j) odborné posudky,
- k) návrh režimu ochrany a prípadnej prezentácie archeologického náleziska

§ 8 Účinnosť

Táto vyhláška nadobúda účinnosť 1. februára 2003.

Neznáma lokalita, Slovensko, bronzový pektoral z mladšej doby bronzovej (okolo r. 1100 p. n. l.). Uloženie SNM - Múzeum Betliar. V súčasnosti na výstave v Museo Civico-Legnano (Verona). Pozri článok V. Furmánka na s. 13-15.

REDAKČNÁ VÝZVA

Redakcia Informátora SAS pri SAV oznamuje všetkým záujemcom o uverejnenie príspevkov, že rukopisy spolu s obrazovými prílohami a disketou môžu priebežne zasielať na adresu uvedenú v tiráži, príp. na adresu nraubrez@savba.sk (anonsy o akciách, ktoré sa realizovali alebo sa budú realizovať, o nových knihách, projektoch, výskumoch, nálezoch, jubileách členov SAS), teda o všetkom, čo súvisí s činnosťou archeologickej obce a so záujmami jej členov a priaznivcov.

Rukopisy zasielajte prosím v nasledovnej forme:

1. Texty vo formáte .RTF, príp. .DOC, bez akýchkoľvek tabulátorov a odrážok, najpraktickejšou variantou je použitie fontu Times New Roman CE. Do textu nekladajte žiadne logá, obrázky a pod.

2. Oddelene pošlite obrazovú prílohu. (digitalizované fotografie vo formáte .JPG/PSD, kresby .TIFF/JPG.) Popisky k obrazovej prílohe uveďte v textovej časti príspevku.

Ďakujeme.

Za znenie a obsah príspevkov zodpovedajú autori

Vydáva Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV v Nitre (Akademická 2, 949 21 Nitra).
Hlavný redaktor: PhDr. G. Březinová, CSc. Redakčná rada: PhDr. Z. Farkaš, PhD., PhDr. L. Kaminská, CSc., PhDr. M. Salaš, CSc. Počítačová sadzba: G. Březinová, P. Červeň. (Na embléme pintadera zo 6. stor. pred n. l. zo Smoleníc. Návrh a grafické stvárnenie J. Marettovej).
Vytlačilo: Reprografické stredisko AÚ SAV v Nitre.